28 март – Малкъар халкъны жангырыууну кюню

Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: smikbr.ru/zaman

ЗАМАН

Орта кюн, тотурну ал айы (март), 28, 2024 жыл

№ 35 (21392)

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ — ВРЕМЯ — ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы К.В.Коковну Малкъар халкъны жангырыууну кюню бла

АЛГЪЫШЛАУУ

Багъалы жерлешлерим! Сизни Малкъар халкъны жангырыууну кюню бла жюрегимден къызыу алгъышлайма!

Республикабызны битеу жамааты сыйлы кёрген бу байрам тюзлюк хорламай къалмазлыгъыны, малкъар халкъны ниет чыныулугъуну, биополмезлик кючюню, таукеллигини белгисини. Таулу миллет, законсуз кёчгончюлюкню азабын сынап, кёрген къыйынлыкъларны алларында биополмей, туугъан жерине къайтгъанды эмда Къабарты-Малкъарны халкъыны себеллиги бла жангыдан эягъы юсюне туруп, биотюн да кючлю болгъанды.

Озгъан жылла малкъар халкъны битеу бёлюмледе магъаналы жетишимлери бла айырмалыдыла. Биопонлюкде да ол къыралыбызны кёп миллетли шуёх юйюрюнде Къабарты-Малкъарны келир заманы иги болуруна, Россейни кючлю, монгluу эмда жалынчакъсыз къыралча айнырына тийишли юлюшюн къошады.

Биз бирге болсакъ, биотюн бириккек, не уллу тыйынчладанда ётталлыгъыбызгъа, туугъан республикабызда эмда Ата журтубуз врахат жашау этер ючюн салынган борчланы толтурмай къалмазлыгъыбызгъа ийнанама.

Байрам бла алгъышлай, Къабарты-Малкъарны жамааутына кийик саулукъ, жетишимле эмда бар игиликле тежейме!

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы К.В.Коковну Россей Федерациясны Миллет гвардиясыны аскерлерини кюню бла

АЛГЪЫШЛАУУ

Росгвардияны Къабарты-Малкъар Республикада Управлениясыны хурметли аскерчилери, ишчилери эмда ветеранлары! Сизни Россей Федерациясны Миллет гвардиясыны аскерлерини кюню бла алгъышлайма!

Росгвардия инсанланы бла жамааутны къоркъуусузлугун жалчытыу бла байламлы болгъан бир къырал къуллукъну баш магъаналы бёлюмлеринден бириди. Ол Россейни миллет сейирлерин бла жалынчакъсызлыгын къоруулау борчун бет жарыкъны толтурады, терроризмге эмда аманлыкъчылыкъгъа къажау кюрешде, бек керекли мекямланы сакълауда, право низамлыкъны жалчытыуда аны магъанасы улуду.

Къурала туруп, айныуну жолунда да Росгвардияны аскерчилери антларына кертичиликлери эмда кишиликлери бла анга хар заманда да таянчакълыкъ этгендиле. Биопонлюкде да ала энчи аскер операция барсын тийреледе кеслерини батырлыкъларын, жигитликлерин, чыныгъылуулукъларын да кёрпюзтедиле.

Кесигизни аямай къуллукъ этгенигиз, антыгызгъа кертичилей къалгъаныгыз ючюн сизге жюрек ыразылыгъымы билдиреме. Байрамыгыз бла алгъышлай, кийик саулукъ, ниет чыныгъылукъ эмда Ата журтубузгъа хайырлы къуллукъ этиуючюзде жетишимле да тежейме!

Къуллукъгъа салыу

Къоркъмазланы Салима – «Къарачай» газетни баш редактору

Къарачай-Черкес Республикадан бу кюнледе ахшы хапар келгенди. Регионну миллетлени эм аламлы информация коммуникацияланы бла басманы ишлери жаны бла министри Мурат Есенеев «Къарачай» газетни жангы баш редактору Къоркъмазланы Салима бла анда ишлегенлени шагъырей этгенди.

Салима Хасановна «Къарачай-Черкес» ГТРК-да 30 жылны ишлеп келгенди, КъЧР-ни сыйлы журналистиди, Россейни Журналистлерини союзуну келечисиди. Журналистикагъа башха усталыкъдан келгенледенди. Алай 1993 жылдан бери ёз тилинде теле- эм радиобериуле бла халкъыны атын айтдырып келеди. Аны ана тилин аламат билиуюн а кёпле энчи белгилейдиле.

Шёндюге дери Къоркъмазланы Салима радиону къарачай тилде редакциясына таматалыкъ этип тургъанды. Кёп тюрлю журналист эришиулени лауреатыды. Журналистикадан тышында да ол жазыучулукъ иш бла да кюрешеди.

ТАППАСХЭНЛАНЫ Аминат.

Къармашыу

Кёгетле жарашдырыу жаны бла да алчыды

Къабарты-Малкъар Республикада предприятияла быллтыр жемишлени эмда кёгетлени жарашдырыр, 363,8 миллион (условный) банка чыгъаргъандыла. Регионну Эл мюлк министерствосунда белгилегенлерича, ары дери аллай иги кёрюмдю бир да болмагъанды. Бу жаны бла республика битеу Шимал Кавказ федерал округда да алчыды: бу консерваланы 90 проценти бизде жарашдырыладыла. Саулай къыралны юсюнден айтханда уа, быллай продукцияны 14 проценти Къабарты-Малкъарда чыгъарылады.

Заводла тахта кёгетлени асламысын кеслерини сабанларында ёсдюредиле. Аны хайырындан продукция таза эмда къоркъуусуз болуруна ишек жокъду, аны бла жалчытыуда да чурум боллукъ тюйюлдю. Тахта кёгетчиле шёндюгю амалланы тири хайыранадыла, сугъарыуну да сансыз этмейдиле. Бу жаны бла алагъа «Агропромышленность комплексни продукциясыны экспорту» деген регион проектни чеклеринде да этиледи себеллик.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Кёрмюч

Тепсеуле, миллет ашарыкъла, келишимле да

Бу кюнледе Москвада туризмни эм къонакъбайлыкъны «MITT-2024» деген халкъла аралы уллу кёрмюню болгъанды. Аны майданында дунияны 29 къыралындан турагентле, туроператорла, Абу-Даби (ОАЭ) да къатышхандыла.

Кёрмючде конференцияла, презентацияла, юйретиуле да болгъандыла. Аны кезиюнде республиканы курортла эм туризм министри Мурат Шогенцуков Татарстанны туризм жаны бла къырал комитетини башчысы Сергей Иванов бла тюбешгендиле. Ала Нальчикни бла Къазанны арасында тюзонлей хауа жолну ачыгъыуну, туризмни айнытыуну

адамланы солууларын къурау бла кюрешген организацияла солургъа къаллай онглары болгъанларын кёргюзтгендиле. Бийлы биринчи кере уа анга Шимал Корея, Запорожье, Херсон область бла онгларын сюзгендиле. Арада бир борчла салынгъанларын да айтхандыла, регионланы власть эм бизнес органларыны араларында байламлыкъла тохташдырыргъа, эки субъектни да жамааутына бир бирлеринде болгъан солуу онгланы юсларинден билдирирча мадарла тамамлаугъа энчи эс бёлгендиле.

Москвада миллет тепсеулерибиз да кёргюзтюлгенди, «Асса» тепсеу къаумгъа (башчысы Энейланы Аскер) къараучла къызыу къарсла бла тюбегендиле, артда уа кеслери да аякъ бюкгендиле. Андан тышында, республикабызны майданында элбер юнла да бардырылгъандыла, алада хорлагъанлагъа уа саугъала берилгендиле. Къонакъланы ариу табийгъат эм тарых жерлерибиз бла шагъырейлендиргендиле, миллет ашарыкъларыбыз да сыйлагъандыла.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Жыйылыу

«Тыйгъычлагъа да къарамай, республикада ырахатлыкъны сакъларгъа къолубуздан келгенди»

КъМР-ни Башчысы Казбек Коков Къабарты-Малкъар Республиканы Право низамны жалчытыу жаны бла дайым ишлеген регион координация кенгешини эмда Экономика къоркъуусузлукъ жаны бла советини жыйылыуларын бирге бардыргъанды. Кенгеште КъМР-ни Парламентини Председатели Татьяна Егорова, КъМР-ни Правительствосуну Председатели Мусукланы Алий, КъМР-де баш федерал инспектор Дмитрий Васильченко, право низамны сакълаучу эмда надзор органланы бла кюч структураланы, министерстволаны эмда жер-жерли администрацияланы башчылары къатышхандыла.

Жыйылыу Красногорск шахарда этилген кюйсюзлюкню кезиюнде ёлгенлени бир минут шоуа туруп эсгериуден башланнганды. «Кёп адам ажалмы ёлгенди. Биз саулай къырал бла бирге бушуу этебиз, аланы жуукъларыз эмда ахлулары бла бирге жарсыйбыз, жаралы болгъанлагъа уа терк окъуна аягъы юсларине болуларын тежейбиз», – дегенди Казбек Коков.

Кенгешни башлай, КъМР-ни Башчысы былай белгилегенди: «Энчи аскер операция бара тургъанына, экономика эмда политика жаны бла улу къыйсулукъ этилгенине, бизге къажау сюелген къыралла Россей Федерацияда халны бузаргъа юрешгенлерине да къарамай, 2023 жылда жамааутны политика эмда социал тутхучлулугун сакъларгъа, аманлыкъ ишлени азайтыргъа къолубуздан келгенди. Республикабыз Россейни тынчлыкълы регионларындан бири болгъанлай къалады. Болсада аманлыкъчылыкъгъа къажау мадарланы белгилегенде, туристлени саны ёсе баргъанын эсте алмай жарарыкъ тюйюлдю».

Республиканы оноучусу терроризмге бла экстремизмге къажау кюрешни кючлендире барыргъа кереклисин эсгертгенди эмда быллай борчла салгъанды: «Жаш тёлюню социал сетьлени хайырланыр аманлыкъ ишлерине тартханлары жолларын кесерге, жамааутбызны чачаргъа, миллетлени бир бирге юсгюрюрге кюрешгенлени ачыкълау эмда жуаугха тартыу ишни тириллтирге керекди. Бек магъаналы инфраструктура объектлеге, адамла кёп жыйылыучу жерлеге, жылыу-энергетика комплексни предприятияларына, транспортха биотюнда сакъ болургъа тийишлиди».

Казбек Коков экономика аманлыкълагъа, коррупциягъа, артыкъда миллет, федерал эмда регион проектле бла байламлы бузукълукъларгъа, къажау кюрешни къатыландырыргъа кереклисин эсгертгенди. Жамааут жерледе, акъылбалыкъ болмагъанланы араларында аманлыкъланы болдурмау, ала къайтарылмазча этиу жаны бла мадарланы магъаналыгъа санаугъанды.

– Алгъын жылнада инсанлагъа къажау этилген аманлыкъланы, бек уллу бузукълукъланы ачыкълау жаны бла ишлени ахырына жетдирмей жарарыкъ тюйюлдю. Салынгъан борчланы тынгылы толтурур ючюн, жер-жерли самоуправленияны органлары, жамааат бла бирге ишлеу къыйматлы болурча этерге тийишлиди, – дегенди регионну оноучусу.

Жыйылыуда КъМР-де ич ишлени министрини къуллугъун толтургъан **Вячеслав Крючков**, КъМР-де УФСИН-ни таматасы **Александр Демидов**, КъМР-ни саулукъ сакълау министри **Рустам Калибатов**, КъМР-ни жарыкъландырыу эмда илму министри **Анзор Езаов**, КъМР-ни урунуу эмда социал къоруулау министри **Асанланы Алим**, КъМР-ни маданият министри **Мухадин Кумахов** докладла этгендиле, деп билдиргендиле КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасындан.

Кенгеш

Жаз башы сабан ишлеге энчи эс бурулгъанды

Къабарты-Малкъарны Башчысы Казбек Коков республикада урлукъ себиу ишлени тамамлау бла байламлы кенгеш бардыргъанды. Аны кезиюнде дагъыда быйылгы ахырына дери хайырланыугъа берилирге керек болгъан социал объектлени къурулуу къалай баргъанын да сюзгенди. Жыйылыугъа Правительствону Председатели Мусукланы Алий, аны биринчи орунбасарлары Муаед Кунижев бла Сергей Говоров, эл мюлк министр Хасан Сижажев, къурулуш эмда ЖКХ министр Алим Бербеков да къатышхандыла, деп билдиргенди Башчыны эмда Правительствону пресс-службасындан.

Хасан Сижажев айтханга кёре, урлукъ себиу кезиу аз-аздан башланнганды. Эллиле шёндюю кюзлюклеге семиртгичле салыу бла да кюрешедиле. Быйыл ала 70 мингден артыкъ гектарны, озгъан жылны кёрюмдюсю бла тенглешдиргенде уа – 2,3 процентге аслам жерни аладыла.

Ёзенде юч районда – Май, Терк эм Прохладна – жазлыкъланы (арпа, къудору, зынтхы) урлукъларын себип эмда картоф салып башлагъандыла. Кюн жылынгъаны бла башха жерледе да къармашып тебиреркдиле. Саулай айтханда, быйыл урлукъланы бар тюркюлерин 282 минг гектаргъа себергге умут барды. Сабанланы ёлчеми хазна тюрленмегенди, быллтырдача аллай бирди дерге боллукъду.

Мюлкледе урлукъ жетерча бир барды. Нартюх эмда картоф урлукъла бла республика кесин толусунлай жалчытады, бир кесегин тыш регионлагъа да жибереди. Минерал семиртгичлени бери ташыу да тохтамайды, мардасындан экиден бири келтирилгенди.

Эл мюлк техника да жетиширикди. Мюлклени барында да 5224 трактор, мирзеу жыйгъан 569, мал ашха жаурулу битилмени оргъан 157 комбайн барды. Отлукъ бла да жарсыу жокъду, алай Казбек Коков бу жумушха бек къаты къараргъа, аны ФАС бла бирге контрольда тутаргъа буйрукъ бергенди.

Бийлы битеу АПК-гъа къырал юч миллиард чакълы сом берип себеплик этерикди. Къошакъ келишиниге этилгенден сора, ол энтта да кёбейиргге боллукъду. Ахчаны аламысы битимчиликни, малчылыкъны, жарашдырыуу промышленностьну эмда мелиорацияны андан ары айнытыугъа жиберилликди. Буз ургъаннга къажау жумушлагъа уа 40 миллион сом бёлюрге оноу этилгенди.

Бийлы биринчи кварталда окъуна эллилege себепликге 1,5 миллиард сом жиберилгенин Казбек Коков энчи белгилеп айтханды. Аны хайырындан жангыртыу жумушларын тыймай бардырыргъа, эл мюлк продукцияны да асламыракъ чыгъарыргъа онглары боллукъду аланы.

Жыйылыуда социал объектлени къурулушларыны юсларинден да сёлешиннгенди. Нальчикде жангы поликлиниканы, хунерли жаш тёлюню къаласы, школла, маданият юйле эмда спорт объектле – барысы да тийишли миллет проектле бла байламлы планлагъа киреди. Къабарты-Малкъарны Башчысы сагъынылгъан ишлеге кёз-кулакъ болургъа, аланы боллаларын да контрольда тутаргъа буйрукъ бергенди.

Къарау

Къырал жумушланы тамамланыулары бла шагъырейленнгенди

КъМР-ни Башчысы Казбек Коков Къабарты-Малкъарда жашагъанлагъа къырал эм муниципал жумушла тамамлагъан кёп функциялы араны иши бла шагъырейленнгени. Ара ишин 12 жыл чакълы бир мындан алгъа башлагъанды эмда бюпонлюкде битеу республикада бёлюмлери барды – 134 офисде жумушла тапдыргъан 407 терезе. Къырал эмда муниципал жумушладан 322 порлюсю сингдирилипди.

Былтыр МФЦ-гъа 1,3 миллион къагъыт келгенди, 748,7 минг жумуш тапдырылгъанды. МФЦ ызла къыралгъанды бери 6,5 миллион жумуш тапдырылгъанды, 10,8 миллион къагъытха къаралгъанды. Орталыкъ бла алып айтханда, бир адамны жумушуна сегиз минут къоратылынады, аяулу технологияла хайырланыладыла.

Республиканы оноучусу жамааутха социал билеклин тапдыруу соруулагъа МФЦ-ны уллу магъаналылыгъын бир кере белгилип къойманлагъа: «Тапдырылгъан жумушланы качестволукъларына кёре халкъ биогюнлюкде къырал властьны ишине багъа береди».

Цифралы системаны къураугъа справкаланы алыуну заманын иги да къысхартханды. Алгъын тюрлю-тюрлю документлени жыйыугъа бла хазырлаугъа ай чакълы бир заман кеттенди, бирде уа андан да кёбюрек. Бусагъатда соруу келиулени неда телефон сёлешуилени не къадар аз излеп тамамланады, инсанланы льготалы къааумуна МФЦ-ны ишчилерини юйлерине келир онглары барды.

Кёп функцияли арада гитче эм орта предпринимательстволу субъектлерине энчи офис барды. Мында бизнеслерин башларгъа излеген 10 мингден артыкъ инсанны болушлукъ этилгенди.

Саулай да, республика МФЦ-ны хайырлылыгъы бийик даражада болгъан регионланы санына киреди. Служба игилендирилгенлей турады. Инсан кеси келмегенлей электрон 24/7 халда тапдырылыргъа амал болгъан жумушланы бериуюю мындан арысында кенгертиу онглары къаралады. Сёз ургъаннга келгенде, «Сабийни туугъаны» деген жыйымдыкъ жумушланы кийиргерге мурат этилинеди, алай бла ата-аналагъа къагъанакъны къагъытларын эм социал тёлеулени жарашдырыргъа тынчыракъ боллукъду.

Эсгериу

Унутулмазлыкъ жигитлик

Онтёрт жыл мындан алда Къабарты-Малкъарны ара шахарына Россейни Президентини указы бла «Аскер махтаулукъну шахары» деген сыйлы ат берилгенди. Анга жораланып бу кюнледе Нальчикде Къозаны таласында митинг къуралгъанды.

Жыл сайын бу заманда алайгъа адамла келедиле. Ол кюн да, тёредеча, Ата журтлары ючюн жан берген бу жерли адамланы эсгергенди. Шахарны администрациясыны, Нальчикни ветеранларыны советини келечилери, устазла, окъуучула кёп эдиле. Сагъат онбирде жыйылыуну шахарны ветеранларыны советини таматасы Абдуллаланы Мустафа ачхана. Алгъа ол бу кюнледе Москвада болгъан бушуулу ишге жарсыгъанын билдиргенди.

– Ол огъурсузлукъну эттенле адамла угъай, жаныуарла окъуна тюйюлдюе. Мындан арысында биотюнда сакъ болургъа керекбиз, – деп, ызы бла Нальчикге сыйлы ат берилгенини тарыхыны юсюнден айтханды.

– Бу эсгертме бизни республикадан Уллу Ата журт урушха кеттенлеге хурметге 2010 жылда орнатылгъанды. Битеу Кавказда да быллай сыйлы атха тийишли болгъан Нальчикден сора шахар жокъду. Бизни жерлешлерибиз Ата журтлары ючюн къанларын-жанларын аямай сермешгенди. Эндиги тёлю да алача туугъан жерлерин сюйгенле, анга кертичиле болгъанларына толу ийнанама.

Андан сора Нальчик шахарны жер-жерли администрациясыны башчысы Таймураз Ахохов, Абдуллаланы Мустафа эм дагъыда къауум адам Аскер махтаулукъну эсгертмесини аллына гюлле салгъандыла.

ЛЕЙЛУН улу Х.

Тюбешиу

Эсеплени эмда келир кезиуге борчланы да сюзгендиле

КъМР-ни Башчысы Казбек Коков Къабарты-Малкъар Республиканы Жаращдырыучу судьяланы ишлерин жалчытыу жаны бла службасыны таматасы Муртазланы Борис бла ишчи тюбешиу бардырыгъанды. Аны кезиуюнде ведомствону 2023 жылда ишини эсеплери эмда сюдле ишлерин тыйгычысы бардырыр ючюн мындан ары этиллик мадарланы планы сюзюлгенди, деп билдиргенди КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасындан.

Жаращдырыучу судьяланы сюд участкалары регионну битеу административ аралырында бардыла. Аланы ишлери, кереклери да шёндюгю излемлеге келишедие. Ол санда къоркъуусузлукъ жалчытылынырча, кыяулу адамлагъа да сюд участкалагъа келирге тыйгъыч болмазча мадарла этилгендие.

Аны бла бирге инсанлагъа тап онгла къурауну амаллары игилене барадыла. Цифралы амалгъа кёчюуге энчи эс бурулада: участкаланы барысы да интернет бла жалчытылынылыпдыла, жаращдырыучу судьяланы сайтлары Россей Федерацияны «Правосудие» къырал автоматизациялангган системасында къуралыпдыла, документлени электрон халда жюрютюю, ол санда инсанладан тилеклени бла тарыгъыуланы электрон халда алыу, тынгылы къоруулланыпды.

Эсде тутуу

Жамауат намысын кёргенди

Къабардокъланы Якубну жашы Махти туугъанлы бу кюнледе 90 жыл болады. Ол кёп жылланы тюрлю-тюрлю къуллукълада ишлеп келген, къыралгъа кыйыны кирген, анга къртчи болгъан, жамауат ишге тири къатышхан адамлрыбыздан бири эди.

Махти 1934 жылда Къашхатауда туугъанды. Кёчгюнчюлюк жолуна анасы Аппайланы Саламгерийни къызы Шахбийче аталары Уллу Ата журт урушда ёлген тёрт сабийни алып чыкъгъанды. Тамата къызы Жулдузханнга он жыл, аны кичиси Махтиге сегиз жыл, Аминатха беш жыл, атасы туугъанын да билмеген, анда ауушхан Науруз а – къоюнунда. Ала Къыргъызстанда Джалал-Абад тийресине тюшгендиле.

Жашау не кыйын болса да, андан умут юзмегендие – иллегендие, онг чыкъгъанлай, сабийлени окъутхандыла, тойла, къууанчла да болгъандыла. Билим алыргъа тартыныу а биринчи жерде болгъанды. «Махти ёлмесин», – деп къаргъаннган згечлери жангыз къарындашларына билим алдырыну баш борчларына санагъандыла. Махти 1954 жылда Джалал-Абадда ветеринар техникумну бошагъанды. Ол усталыгъы бла ишлеп да тургъанды анда. Анда ипподромну директору болуп тургъан Мусукаланы Исмайыл, белгили революционерни къарындашы, умут этдирген жаш адамны кесине къысып, анга сынау алыргъа болушханын Махти кеси айтыучу эди.

Къалкъыбыз Ата журтха къайтхандан сора, аны юйюрю Барамтада (Вольный аул) орналгъанды. Ол халкъыбыз ата-баба жерибизде жангыдан журт къурауну къайгъысында тургъанда, харкюнлюк жашауубуз да жангы умутладан толуп, башха бояула алгъан эди. Махти да, билимин андан ары ёсдюре, Къабарты-Малкъар къырал университети тарых-филология бёлюмюне кирип, 1963 жылда аны тарых бёлюмюн бошагъанды.

Андан арысында ол Советский (Черек) районда комсомолну райкомунда секретарлыкъдан башлап, башха комсомол, партия къуллукълада ишлегенди: КъМАССР-ни Министрле советинде инструктор, партияны Чегем райкомуну биринчи секретары, Къабарты-Малкъарны эл мюлк министрини орунбасары, «Сельхозхимия» биригиую председатели, Нальчикде сют заводну генеральный директору... Тюрлю-тюрлю болумлада, къырал идеология тюренггенде, республикада низам бузулуп, кыйыын политика эм социал кезиу болгъанда да, ол кеси тутхан ниетден артха турмагъанды. Аны ючюн анга къырал власть органла бек ышаннангъанды, хурмет этгендие, жамауат а намысын кёргенди.

Къайда ишледе да, Махти халкъы бла birге болгъанды. Ол затха шагъатлыкъ этген шартла топпа-толудула. Ол райкомда, обкомда, эл мюлк аны бла ишлегенде да, кесине тынчлыкъ излемегенди, не узакъ эллеге, жайлыкъларгъа да жетип, анда халны билип, не бла болушургъа боллугъун эсге алып, ол затны болдурут тургъанды. Бир сейирим, ол сютню татыуундан ангылагъанды аны берген мал Хумаланда, Хаймашада, не башха къайсы жайлыкъда отлагъанын. Ма алай билгенди ол жерибизни татыуун окъуна.

Аны юсюндген бюгюн Тюменланы Мурадин былай айтады: «Къабардокъланы Якубну жашы Махти бла birге ишлеп келгенбиз. Ол менден тамата эди, кёп жерде юлгю да болгъанды манга. Партия ишге жаны-къаны бла берилип жашагъанды. Аны таза ниетлерине къртчи болгъанлай къалгъанды. Коммунист партияны тизгинлеринден чыкъмагъанды. Аны бла birге къырал ишледе да профессионалча ишлегенди. Ичинден сезгенди этген ишин. Эл мюлкню алсанг, ол анда билгенни жаланда окъуу бергенди дерге къыйынды. Тюз да ма ол халда арда жамауатны келечисича ишлегенди. Сёз ючюн, халкъыбызгъа реабилитация этилгенде, сом-шай берилгенде да аны къыйыны барды. Ол жумушла бла Москвагъа кёп кере учханды, тынгылы да этгенди ол керекли ишни».

Жамауат ишни юсюнден айтханда, Махти не заманда да миллетине къайгъыргъан адам болгъанды. Малкъар культураны бла миллет адет-тёрелени сакълау, аланы айнытыу жаны бла да кёп зат этгенди. «Балкария» фольклор-этнография ансамбльни къуралыууна къатышханды. Андан башха да республикада не тюрлю огъурлу башламчылыкъгъа да билеклик этгенди.

Малкъар халкъны сюргюн азаплыгъанны юсюнден алынган «Дорога на край жизни» кинону консультанты да болгъанды.

Солуугъа чыкъгъандан сора Махти Чегем районну пенсиячыларыны союзуну председатели, Россейни Коммунист партиясыны Къабарты-Малкъарда комитетини кадрла комиссиясыны председатели, аны Нальчикде бёлюмюню биринчи секретары, КъМР-ни Жамауат палатасында Старейшинала советни члени болуп тургъанды. Аны Нальчик шахар округну жер-жерли самоуправлениясыны советини болжалсыз комиссиясына айыргъандыла. Ол анда социал болум, билим алыу, саулукъ соруулагъа къарагъанды.

Жангы тёлюню жашау излемине кёре, Ата журтха сюймекликде юйретиую ол бек керекли ишге санагъанды. Нальчикни школларына сабийле бла тюбеширге аны терктерк чакъыргъандыла. Тогъузунчу номерли школда Махтини акъыл сёзюне сабийле кьалай эс буруп тынгылагъанлары эсимдеди. Школну директору уа мени бла ушагъында: «Бюгюн сабийлени Махти Якубовичге ушагъан сынауну адамла бла тюбеширге тургъуна керекбиз. Быллай ачыкъ ушакъладан сора ала жашаугъа башха тюрлю къарап башлайдыла: ата-аналарын ангыларгъа, нёгерлери бла шуёхлукъда жашаргъа, миллет айырмай, игиге – иги, аманнга – аман дерге юйренедиле, иги ишле этерге итинедиле», – деген эди.

Кесим да шагъатма аны адамгъа къайгъырыууна. 1990-чы жылланы ахырларында жашау халны билесиз. Ол къыт, такъыр кезиуде сабийге дарман керекли болуп сёлешгенимде, ол кеси алып келген эди аны шахар кыйыырында мен жашагъан юйге. Ол шарт аны адамлыгъына даража къошханы сёзсюздю. Мени ючюн угъай, этген иши ючюн. Меничала уа кёп эдиле ол кыйын кезиуде.

Къабардокъланы Махти Хочуланы Хызырны къызы Роза бла эки жаш бла эки къыз ёсдюргендие.

Къырал, республика таматала Къабардокъланы Якубну жашы Махтиге кёп кере билдиргенди ирязылыкъларын. Ол Урунуну Къызыл Байрагъы бла саугъаланнганды. Къабарты-Малкъарны Правительствосуну, СССР-ни Министрле советини, башха ведомстволану да махтау къагъытларына тийишли болгъанды. Ол ата журтун,къыралын, аны адамын да кёлюнден сюйген, кимге да ахшылыкъ излеген, жарыкъ кёллю адам дуниясын 2015 жылда алышханды.

КЕРТИЛАНЫ Сакинат.

Огъары Чегемден **Келеметланы Шохайыпн** Къазахстанда «Мёрке» совхозда тракторист болуп, 1946 жылда механизация звено къурагъанды. Агротехника жорукъланы кийирип, 1947 жылда звеносу бир гектардан 836 центнер алып, битеу Совет Союзда биринчи болгъанды. 1948 жылда уа Шохайыпха Социалист Урунууну Жигити деген сыйлы ат аталгъанды. Дагъыда ол Ленинни ординде тийишли болгъанды.

Хабазчы **Улбашланы Зулейха** Къазахстанда Къаратау элде таулу къызланы жыйып, бригада къурагъанды. Ала ёсдюрген чюгюндюрлени ауурлукълары алты килограммдан атлагъанды. Зулейха Москвада Халкъ мюлкню жетишимлерини кёрмючюндген алтын майдал бла къайтханды. Ара шахардан келген алимле, сынау бёлюк къурап, аны таматасына Зулейханы салгъандыла. Бу жол бир гектардан 750 центнер чюгюндюр алынгъанды. Зулейханы уа 1955 жылда Социалист Урунууну Жигити деген атха тийишли кёргендие.

Къарасууччу **Ёзденланы Мариям**, **Молланы Зукайны къызы**, Къыргъызстанны Сузакъ районну Ленин атлы колхозунда ишлегенди. Ийнек сауууда бийик жетишимлери ючюн 1959 жылда Мариямны эки кере Ленинни ордени, «Сыйлылыкъны Белгиси» орден бла саугъалагъандыла. 1964 жылда уа анга Социалист Урунууну Жигити деген сыйлы ат аталгъанды. Жашагъан элинде къыргъызлыла жигер малкъар тиширыугъа эсгертме сюегендие.

Тырныауузчу **Геккиланы Зухура** Къазахстанны Мёрке районунда «Джамбул» колхозну чюгюндюр бахчаларында ишлеп, 1953 жылда Москвагъа Битеусоюз эл мюлк кёрмюче къатышханды. Анда Уллу алтын майдалгъа тийишли болгъанды. Аны сураты кёрмюч баргъан юйню жанында къабыргъасын жасагъанды. Къырал тамата Никита Хрущёв аны кесине чакъырып, элли тиширыулагъа жашагъан жерлеринде юйю къурауну юсюнден сагъатдан артыкъ ушакъ этгенди.

Къашхатаучу **Этезланы Шамкъыз** да, **Уналаны Цофанны къызы**, Къазахстанда Мёрке чюгюндюр бахчада ишлегенди. 1947 жылда анга Ленинни ординде бергендиле. 1948 жылда уа ол «Жигер урунганы ючюн», «Уллу Ата журт урушну кезиуюнде 1941-1945 жылларда махтаулу урунганы ючюн» деген майдалла бла саугъаланнганды.

Кёнделенчи **Диналаны Зулейха** Узбекистанны Ташкент областыны Тёбен Чирчик районунда мамукъ сабанлада ишлегенди. 1949 жылда жигер урунганы ючюн Зулейханы Ленинни ординде тийишли кёргендие.

Къашхатаучу **Чеченланы Аллахберди**, Уллу Ата журт урушдан сора, 1946 жылда Узбекистанда Катта-Курган инкубатор станциягъа тамата болгъанды. Ишчи унерин кёргенде, аны Нур-Ата районда «Коммунизм» атлы каракуль колхозгъа председатель этгендие. Ол мюлк эки жыл адан ари кесек ахча къоллу болгъанды. Аллахбердиге уа «Сыйлылыкъны Белгиси» орден берилгенди.

Локияланы Хамедгерий Къашхатауданды. Къыргъызстанда Къызыл-Къаяда шахтада, къурулушда да ишлегенди. Жетишимлери ючюн «Социалист эришиую отличниги» деген белгине, кёп махтаулагъа да тийишли болгъанды. Къызыл-Къаяда бу махтаулу жерлешибизни атын жюрюттен орам барды. Мында Хамедгерийге «РСФСР-ни сыйлы къурулушчу» деген ат аталгъанды. Ол Урунуну Къызыл Байрагъыны жасагъанды. Къырал тамата Никита Хрущёв аны кесине чакъырып, элли тиширыулагъа жашагъан жерлеринде юйю къурауну юсюнден сагъатдан артыкъ ушакъ этгенди.

Къашхатаучу **Этезланы Шамкъыз** да, **Уналаны Цофанны къызы**, Къазахстанда Мёрке чюгюндюр бахчада ишлегенди. 1947 жылда анга Ленинни ординде бергендиле. 1948 жылда уа ол «Жигер урунганы ючюн», «Уллу Ата журт урушну кезиуюнде 1941-1945 жылларда махтаулу урунганы ючюн» деген майдалла бла саугъаланнганды.

Кёнделенчи **Диналаны Зулейха** Узбекистанны Ташкент областыны Тёбен Чирчик районунда мамукъ сабанлада ишлегенди. 1949 жылда жигер урунганы ючюн Зулейханы Ленинни ординде тийишли кёргендие.

Къашхатаучу **Чеченланы Аллахберди**, Уллу Ата журт урушдан сора, 1946 жылда Узбекистанда Катта-Курган инкубатор станциягъа тамата болгъанды. Ишчи унерин кёргенде, аны Нур-Ата районда «Коммунизм» атлы каракуль колхозгъа председатель этгендие. Ол мюлк эки жыл адан ари кесек ахча къоллу болгъанды. Аллахбердиге «Сыйлылыкъны Белгиси» орден берилгенди.

Локияланы Хамедгерий Къашхатауданды. Къыргъызстанда Къызыл-Къаяда шахтада, къурулушда да ишлегенди. Жетишимлери ючюн «Социалист эришиую отличниги» деген белгине, кёп махтаулагъа да тийишли болгъанды. Къызыл-Къаяда бу махтаулу жерлешибизни атын жюрюттен орам барды. Мында Хамедгерийге «РСФСР-ни сыйлы къурулушчу» деген ат аталгъанды. Ол Урунуну Къызыл Байрагъыны жасагъанды. Къырал тамата Никита Хрущёв аны кесине чакъырып, элли тиширыулагъа жашагъан жерлеринде юйю къурауну юсюнден сагъатдан артыкъ ушакъ этгенди.

Тырныауузчу **Геккиланы Зухура** Къазахстанны Мёрке районунда «Джамбул» колхозну чюгюндюр бахчаларында ишлеп, 1953 жылда Москвагъа Битеусоюз эл мюлк кёрмюче къатышханды. Анда Уллу алтын майдалгъа тийишли болгъанды. Аны сураты кёрмюч баргъан юйню жанында къабыргъасын жасагъанды. Къырал тамата Никита Хрущёв аны кесине чакъырып, элли тиширыулагъа жашагъан жерлеринде юйю къурауну юсюнден сагъатдан артыкъ ушакъ этгенди.

Къашхатаучу **Этезланы Шамкъыз** да, **Уналаны Цофанны къызы**, Къазахстанда Мёрке чюгюндюр бахчада ишлегенди. 1947 жылда анга Ленинни ординде бергендиле. 1948 жылда уа ол «Жигер урунганы ючюн», «Уллу Ата журт урушну кезиуюнде 1941-1945 жылларда махтаулу урунганы ючюн» деген майдалла бла саугъаланнганды.

Кёнделенчи **Диналаны Зулейха** Узбекистанны Ташкент областыны Тёбен Чирчик районунда мамукъ сабанлада ишлегенди. 1949 жылда жигер урунганы ючюн Зулейханы Ленинни ординде тийишли кёргендие.

Къашхатаучу **Чеченланы Аллахберди**, Уллу Ата журт урушдан сора, 1946 жылда Узбекистанда Катта-Курган инкубатор станциягъа тамата болгъанды. Ишчи унерин кёргенде, аны Нур-Ата районда «Коммунизм» атлы каракуль колхозгъа председатель этгендие. Ол мюлк эки жыл адан ари кесек ахча къоллу болгъанды. Аллахбердиге уа «Сыйлылыкъны Белгиси» орден берилгенди.

Локияланы Хамедгерий Къашхатауданды. Къыргъызстанда Къызыл-Къаяда шахтада, къурулушда да ишлегенди. Жетишимлери ючюн «Социалист эришиую отличниги» деген белгине, кёп махтаулагъа да тийишли болгъанды. Къызыл-Къаяда бу махтаулу жерлешибизни атын жюрюттен орам барды. Мында Хамедгерийге «РСФСР-ни сыйлы къурулушчу» деген ат аталгъанды. Ол Урунуну Къызыл Байрагъыны жасагъанды. Къырал тамата Никита Хрущёв аны кесине чакъырып, элли тиширыулагъа жашагъан жерлеринде юйю къурауну юсюнден сагъатдан артыкъ ушакъ этгенди.

Тырныауузчу **Геккиланы Зухура** Къазахстанны Мёрке районунда «Джамбул» колхозну чюгюндюр бахчаларында ишлеп, 1953 жылда Москвагъа Битеусоюз эл мюлк кёрмюче къатышханды. Анда Уллу алтын майдалгъа тийишли болгъанды. Аны сураты кёрмюч баргъан юйню жанында къабыргъасын жасагъанды. Къырал тамата Никита Хрущёв аны кесине чакъырып, элли тиширыулагъа жашагъан жерлеринде юйю къурауну юсюнден сагъатдан артыкъ ушакъ этгенди.

Къашхатаучу **Этезланы Шамкъыз** да, **Уналаны Цофанны къызы**, Къазахстанда Мёрке чюгюндюр бахчада ишлегенди. 1947 жылда анга Ленинни ординде бергендиле. 1948 жылда уа ол «Жигер урунганы ючюн», «Уллу Ата журт урушну кезиуюнде 1941-1945 жылларда махтаулу урунганы ючюн» деген майдалла бла саугъаланнганды.

Кёнделенчи **Диналаны Зулейха** Узбекистанны Ташкент областыны Тёбен Чирчик районунда мамукъ сабанлада ишлегенди. 1949 жылда жигер урунганы ючюн Зулейханы Ленинни ординде тийишли кёргендие.

Къашхатаучу **Чеченланы Аллахберди**, Уллу Ата журт урушдан сора, 1946 жылда Узбекистанда Катта-Курган инкубатор станциягъа тамата болгъанды. Ишчи унерин кёргенде, аны Нур-Ата районда «Коммунизм» атлы каракуль колхозгъа председатель этгендие. Ол мюлк эки жыл адан ари кесек ахча къоллу болгъанды. Аллахбердиге

Ыспас

Билимлери, хунерликлери бла да сыйгъа тийишли болгъандыла

Кёчюнчюлюк уллу сынау болгъанды бизнича халкълагъа. Алай а анда да окъуулары, билимлери, иш хунерлери айырмалы эттен, сыйгъа, намыса да тийишли болгъан жерлешлеribиз болгъандыла. Аладан бир къауумун эсге тюшюрейик.

Кёчюнчюлюкде Къыргъызстанда. 1-чи тизгинде: Кучукланы Магомет (артда РФ-ни, КъМР-ни да халкъ артисти), Уналаны Чомай (къайтхандан сора КъМАССР-ни Баш Советини Президиумуну председатели), Махийланы Шаухал бла Текуланы Азрет (урушдан къайтхан офицерле); 2-чи тизгинде: Хутуйланы Ханафий (къайтхандан сора КъМАССР-ни Министрле Советини Председателини орунбасары), Губаланы Ибрагим (кёчюнчюлюкде дери КъМАССР-ни билим берну халкъ комиссары-министри), Залийханланы Жанакъайыт (жазыучу, урушха дери партияны Черек райкомуну 1-чи секретары), Залийханланы Чокка, жаныда юй бийчеси Хамбийке, Уналаны Къанамат (кёчюнчюлюкде дери КъМАССР-ни Министрле Советини Председателини орунбасары), Улбашланы Исмайыл (къайтхандан сора КъМАССР-ни Баш Советини Президиумуну Председатели).

Кёчюнчюлюкде Къыргъызстанда. 1-чи тизгинде: Кучукланы Магомет (артда РФ-ни, КъМР-ни да халкъ артисти), Уналаны Чомай (къайтхандан сора КъМАССР-ни Баш Советини Президиумуну председатели), Махийланы Шаухал бла Текуланы Азрет (урушдан къайтхан офицерле); 2-чи тизгинде: Хутуйланы Ханафий (къайтхандан сора КъМАССР-ни Министрле Советини Председателини орунбасары), Губаланы Ибрагим (кёчюнчюлюкде дери КъМАССР-ни билим берну халкъ комиссары-министри), Залийханланы Жанакъайыт (жазыучу, урушха дери партияны Черек райкомуну 1-чи секретары), Залийханланы Чокка, жаныда юй бийчеси Хамбийке, Уналаны Къанамат (кёчюнчюлюкде дери КъМАССР-ни Министрле Советини Председателини орунбасары), Улбашланы Исмайыл (къайтхандан сора КъМАССР-ни Баш Советини Президиумуну Председатели).

Билимлери, хунерликлери бла да сыйгъа тийишли болгъандыла

Кёчюнчюлюк уллу сынау болгъанды бизнича халкълагъа. Алай а анда да окъуулары, билимлери, иш хунерлери айырмалы эттен, сыйгъа, намыса да тийишли болгъан жерлешлеribиз болгъандыла. Аладан бир къауумун эсге тюшюрейик.

Кёчюнчюлюкде Къыргъызстанда. 1-чи тизгинде: Кучукланы Магомет (артда РФ-ни, КъМР-ни да халкъ артисти), Уналаны Чомай (къайтхандан сора КъМАССР-ни Баш Советини Президиумуну председатели), Махийланы Шаухал бла Текуланы Азрет (урушдан къайтхан офицерле); 2-чи тизгинде: Хутуйланы Ханафий (къайтхандан сора КъМАССР-ни Министрле Советини Председателини орунбасары), Губаланы Ибрагим (кёчюнчюлюкде дери КъМАССР-ни билим берну халкъ комиссары-министри), Залийханланы Жанакъайыт (жазыучу, урушха дери партияны Черек райкомуну 1-чи секретары), Залийханланы Чокка, жаныда юй бийчеси Хамбийке, Уналаны Къанамат (кёчюнчюлюкде дери КъМАССР-ни Министрле Советини Председателини орунбасары), Улбашланы Исмайыл (къайтхандан сора КъМАССР-ни Баш Советини Президиумуну Председатели).

Кучукланы Магомет, КъМАССР-ни халкъ артисти, Уллу Ата журт урушдан сора Къыргъызстанда Фрунзе областны Ивановский районунда Маданият юйюне таматалыкъ этгенди.

Шауаланы Миналдан, КъМАССР-ни сыйлы маданият къуллукъчусу, КъыргъызстанныОш областында Къара-Суу элде школну директору болуп ишлегенди.

Черкесланы Мариям, Къыргъызстанны школуну сыйлы устазы, Джалал-Абад областда Албукин районда интернатны директору болгъанды.

Къазакъланы Сафият Къазахстанда ёксюзле юйюне таматалыкъ этгенди.

Билим алгъан жашла бла къызла кёпдюле. Сёз ючюн, КъМАССР-ни халкъ артисткасы **Алтууланы Зоя** Алма-Атада операна бла балетни Абай атлы къырал академия театрында хор студияда, КъМАССР-ни халкъ артисти, Къыргъызстанда Талды-Курган областьда Талды элде духовой оркестрде согъуп башлагъанды. Анда болгъан инструментлени барында да согъаргъа юйренгенди. Аны ол элни клубуну таматасы этип тургъандыла.

Улбашланы Мутай, РСФСР-ни, Чечен-Ингуш Республиканы да халкъ артисти, КъМАССР-ни сыйлы артисти, Къыргъызстанда филармонияда тепсеучю болуп тургъанды. 1948 жылда аллай буйрукъ чыгъып, кёчгюнчюлени бир-бир ишчи жерлеринден кетергенден арысында, Фрунзеде чурукъ фабрикада ишлегенди.

Кючмезланы Шарифа, КъМАССР-ни сыйлы артисткасы, ГИТИС-ни бошагъан актриса, кёчгюнчюлюкде Фрунзеде драма театрда ишлегенди. Анда «Отеллода» Эмилиясы аны къыргъыз рольларыдан бириди.

Кучукланы Магомет, КъМАССР-ни, РСФСР-ни да халкъ артисти, Уллу Ата журт урушдан сора Къыргъызстанда Фрунзе областны Ивановский районунда Маданият юйюне таматалыкъ этгенди.

Шауаланы Миналдан, КъМАССР-ни сыйлы маданият къуллукъчусу, КъыргъызстанныОш областында Къара-Суу элде школну директору болуп ишлегенди.

Черкесланы Мариям, Къыргъызстанны школуну сыйлы устазы, Джалал-Абад областда Албукин районда интернатны директору болгъанды.

Къазакъланы Сафият Къазахстанда ёксюзле юйюне таматалыкъ этгенди.

Билим алгъан жашла бла къызла кёпдюле. Сёз ючюн, КъМАССР-ни халкъ артисткасы **Алтууланы Зоя** Алма-Атада операна бла балетни Абай атлы къырал академия театрында хор студияда, КъМАССР-ни сыйлы артисти **Беппайланы Сергей** Къыргъыз къырал музыка-хореография училищеде, КъМАССР-ни халкъ артисти **Текуланы Махмут** Ташкентде музыка училищеде билим алгъанды.

Таулуланы окъургъа итиниулери алай бийик эди ол жыллада. Врачлагъа окъугъанланы санасакъ, **Батырбекланы Махмуд**, артда медицина илмуланы кандидаты, Казах миллет медицина университетни бошагъанды Алма-Атада. Ол институтда дагъыда артда КъМАССР-ни сыйлы врачлары болгъан **Джуртубайланы Иосиф**, **Жетпеланы Камал** эмда КъМАССР-ни халкъ врачы **Эфендиланы Адыхам**, медицина илмуланы доктору, КъМАССР-ни сыйлы илму къуллукъчусу **Таукенланы Магомет** да окъугъандыла. Медицина илмуланы доктору, республиканы сыйлы враны **Теммоланы Далхат** да кеси заманында Алма-Атада медицина училищеден башлагъанды илму эм ишчи жолун.

Аны бла birге ири къуллукълада ишлеген таулула да болгъандыла, аланы тирнекликлерин, иш хунерлерин кёрюп, ышаннангъанды алагъа. **Текуланы Азрет** Къыргъызстанда Фрунзе областьда Ивановский райисполкому бёлюмюне таматалыкъ этгенди, финансла бёлюмде **Атаккуланы Хафисат** райисполкомда инструктор болгъанды.

Уналаны Чомай Къыргъызстанны Тянь-Шань область исполкомунда Связь управлениягъа тамата эди.

Байсолтаналаны Мажид КГБ-да къуллукъ этгенди, анда кёчгюнчюлени кетергенде уа, аны республикалы магъана тутхан складха оноучу этип салгъандыла.

Мусукаланы Исмайыл Джалал-Абадда ипподромну директору болгъанды.

Жетпеланы Исмайыл, урушдан къайтып, Фрунзе областьда Чуй районда Буран атлы элде потребсоюзну председатели болуп ишлегенди.

Башийланы Магомет Къыргъызстанда Ош областьда мебель фабрикагъа таматалыкъ этгенди.

Гайыланы Мухтар Къазахстанда Ташкёмюр промышленностьну министерствосунда энчи бёлюмге оноу этгенди. Ол андан Сталиннге къагъыт жазгъанды халкъына тюшген азапны юсюнден. Аны ючюн Мухтарны юч ай тутхандыла тюрмеде.

Чеченланы Шамил Къыргъызстанда Джалал-Абад областьда Ленин районда билим бериу бёлюмге таматалыкъ этгенди.

Уналаны Къанамат, **Залийханланы Жанакъайыт** эмда **Цораланы Магомет** баргъандыла Москвагъа 1956 жылда къырал тамата Н. Хрущёв бла тюбеширге, таулулагъа Ата журтха къайтыргъа эркинлик тилергe.

Бизден анда усталда болуп ишлегенлени атлары жюзле бла саналады. Ол санда **Теммоланы Мусса** бла **Хамзат**, **Жарашыуланы Зайнаф**, **Мусукаланы Мутай**, **Кучукланы Махмуд**, **Залийханланы Абидат**, **Хохоналаны Адальбий** эм башхала.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

Тарых шартла

Газетни алгъыннгы бетлери

Алгъараклда Миллет библиотекада болгъанымда, архивден «Коммунизмге жол» газетни 1957-60-чы жыллада чыкъгъан экземпляларын алып къарагъан эдим. Аланы тинте, ол кезиудеги номерле биогюнпполеден башхарак эдиле дерчады.

60-чы жылланы газетлеринде урунууда жетишимли болгъан адамлрыбызгъа аслам эс бёлюнгени хакъды. Устазла, малчыла, механизаторла, къурулушчула, кийим тигиучюле эм дагъыда башха ишчи усталыкъланы жигитлери «Коммунизмге жолну» бетлерин жарытхандыла. Газетде чыгъыу къачан да сыйлы болгъанды. Совет Союзну заманында уа ол биютюнда даражалы эди. Журналистле келип, суратха алып кеттенлерини юсюнден хапар саугъ элге жайылыучу эди. Андан ары уа халкъ эллиперини суратларыны чыгъарларын ашыгъын сакълагъанды.

Корреспондентле узакъ къошлагъа барыргъа неден да ёч болгъандыла. Аны сыптауу уа, сёзсюз, таулуланы тийишли юсонакъбайлыкъ эте билгенлери эди. Суратчыла бла журналистле алада кечеле бла туруп, аламат репортажла жыйып къайтхандыла. Аллай жолочулукъла эки къаумун да ишге кёллендире эдиле деп, оюмум алайды.

Дагъыда шахар предприятиялада жетишимли ишлеген малкъарлыланы табып, рефлыкалы газетибизде аланы юслеринден улуу статьяла жазып чыгъарыучу эдиле. Сёз ючюн, Къудайланы Сеитни къызы Зубайданы юсюнден 1960 жылда 9 мартда чыкъгъан номерде «Ишде жигерлиги бла айырмалыды» деген уллу статья басмаланнган эди. Таулу тиширыу Нальчикни промкомбинатында кийим тигиучю болуп 1957 жылдан башлап ишлегенди. Кёчюнчюлюкде да ол иши бла кюрешип тургъанды. Нальчикге къайтхандан сора да, бу усталыгъы бла урунуп башлайды. Статьяда айтылгъанна кёре, жаш тёлюню юйретиуде да аны къыйыны уллу болгъанды. Ишчи элни школуну устазы Къайталаны Каммарият Мухараевнаны юсюнден «Махтаулу устаз» деген статья жарга юлюгюю. Кесини биринчи атламларын 1939 жылда бу школда башлагъан тиширыу бла окъуучуланы Ёзденланы Абдуллах танышыдыргъанды. Автор билдиргенге кёре, аны жигити «РФ-ни Сыйлы устазы» деген атны бийик даражада жюрюттенди.

«Къабмалкъкъурулуш» трестни ишчиси 19-жыллыкъ Чабдарланы Ахмадияны юсюнден «Урунууну къууанчы» деген статьяда жарыкъ кёллю жашны юсюнден да сюйюп окъугъан эдим. Анда таулу жаш сабийлигинден окъуна ишлеп, халкъгъа хайырын тийдирирге кюрешгенине да энчи эс бёлюнеди. Къыргъызда Кантдагъы бал туз заводда уруна, ол анда иш биютюн терк барырча амалны кийиргени ючюн 2 минг сом ахча бла саугъаланнганны юсюнден да айтылады. Нальчикде да Чабдар улу къурулушда жетишимли урунады. Ийлыкъ борчларын ол 160-180 процентге толтурмай кюймайды, деп чертеди автор.

Алгъын газетте тыш адамла да кёп жазгъандыла. Сёз ючюн, Яникой элни колхозуну парткому Таппасханланы Амашны «Колхоз сабанлада» деген статьясы газетни 1957 жылда 21 августда чыкъгъан номеринде басмаланнганды. Анда Байсолтанов атлы колхозну келечилери кёчюнчюлюкден къайтханлай ишни къалай къурагъанларыны юсюнден айтылады. Амашны Азнаурович билдиргеннге кёре, Уллу Октябрь революцияны байрамына колхозчуланы асламы жангы юйлеге кёчергге хазырланадыла.

Быллай материалла миллетибизни тарыхыны бир кесегидиле, дерге боллукъду. Газетибиз биогюнлюкде да халкъыбызны ахшы адамлары бла окъуучуларын шагъырей этергге итинггенлей турады. Хау, заман бара-баргъанда жангы усталыкъла чыкъгъандыла, алгъыннгыланы бир кёууну тарыхха кеттендие. Сёз ючюн, механизаторла. Ол себепден «Заманнга» да тюрлене баргъгъа тюшеди. Сиз да, багъалы окъуучла, жаза турсагъыз, бек ыразы этерикси. Биз билмеген, танымагъан жигитле милетибизде кёп болгъанларына ийнанабыз. Ол себепден, алгынча, къайытда неда электрон халда почтабызгъа ашыра турургъа боллукъсуз статьяларыгъызны.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

Халал къыйынны жашауну ёзегине санап

Узакъ тау элибиз Хобазда жашайды Хатукаланы Мухтарны бла Зухурану юйюрлери. Ала жамаат аллында намыслары-сыйлары жюрюген адамладыла. Бир уллу жигитлик этмеген эселе да, беш сабийни – тёрт кызыны бла жашны ёсдюрюп, аланы таулу юйюрледе тёре бола келиучюсюча, ариу кылыкъда, таза ниетде юйреттендиле.

Хатукалары Хабазгъа Къаралай жанындан Хурзукдан эннгенди. Мухтарны къарт атасы Жауба мында Жаттоланы тукъумдан жашла бла шагъырей болуп, аланы адамлыкъларыны себеплиги бла кёлленнгенди бери келирге. Была барысы да бирге туурар малла тутуп, жашау тиричиликлерин да ол халда бардыргъандыла.

Алай бла Мухтар бу элде туугъанды. Халкъыбыз зор бла туугъан жеринден къысталгъанында уа, ол мындан анасы Созарукъланы Зурум бла бирге бешжыллыкъ жашчыкъ болуп кёчюрюлген эди. Атасы Жашту а, ол кезиуде кёп батыр жашларыбызны тизмесинде болуп, Ата журтубуз ючюн уруш этгенди. Анга андан сау къайтыргъа къадар насып берип, артда къазауат бошалгъанындан сора юйюрюн Къыргъызстаннга кёчюргенлерин билип, аны Иссык-Кёл областыны Долинка деген элинде тапханды. Мухтарны жангыз эгечи Аминат бла къарындашы Ахмат да анда туугъан эдиле. Алай а, жарсыугъа, къыралыбызгъа аскер борчун берген кезиюнде Ахматны жашауу юзюлген эди.

Юйюр халкъ бла бирге тыпыр ташына къайтханды. Мухтар школну Орта Азияда бошагъан эди. Окъуууун-билимин ёсдюрюрге сюйюп, артда Нальчикде эл мюлк техникумгъа кирип, анда зоотехник усталыкъны алгъанды. Хабазны совхозунда къыркъ жыл чакълы заманны ишлеп, ишчи нёгерлеринден, элни адамындан да ыспас тапханды.

Къудуретни ахшылыгъындан, быйылны аллында юйюр таматагъа 85 жыл толгъанды. Ол байрамы бла уа аны жуукъ-ахлуралы, таныгъанла да алгъышлагъандыла. Бютюнда бег а аппаларын туудукъчукълары иннакъайдыла. Бу кюнледе уа алагъа дагъыда жашчыкъ кюшулуп, юйюрню къууанчын бютюнда керелегенди. Болсада абаданла алагъа дагъыда киеуле, туудукъла да къошулурла деген жарыкъ умутлары бла жашайдыла.

Юйюрню анасы Жаппуланы Зухура Ново-Ивановское элде ёсгенди. Атасы Сюлемен, Къазахстандан артха къайтханларында, бу тийрелени жаратып, анда юй-журт салып, ала алайда жашап къалгъандыла. Къадар алай тюшюп, ол Хатукалагъа келин болгъанлы уа энди 45 жыл толгъанды.

– Биз кесибиз да тёрт сабий болуп ёсгенбиз. Орус элде тургъанлыкъгъа, хар неге да таматаларыбыз кереклисича тюшюндюрген эдиле. Болсада мында газ бар эди да, Хабазгъа келгенимде, сиз да сыйлы болугъуз, кёмюр, отун бла да от этерге къайын анам юйретгенди. Андан да бег а, «сыгын» деген сёзню эшитген эттенликге, аны не болгъанын да билмегенме. Аны бла да тышында от тиргизип, ариу жумушакъ тылы да басып, ол мени дагъыда анда тауулу гыржынланы къалай биширирге болгъуна да тюшюндюрген эди.

Бюгюнлюкде окъуна элде бир тюрлю сылтау бла газ болмай къалса, сабийле: «Ыннабыз этиучю гыржынны биширсенг а», – деп тохтайдыла. Айтханларын этип, къартланы да бизге салгъан къыйынларын эсгергенлей туруччубуз», – деп, хапар айтханды Зухура.

Белгилегенибизча, ала баш иеси бла бирге беш сабийни ёсдюргендиле. Элге алыкъа газ тартылмагъан, таза суу бла да алай уллу онгла болмагъан кезиуде юйюр ёсдюрген тынч да тюйюл эди. Алай эсе да, ала отунну Бабугентден келтирип, кёмюр да алып тургъандыла. Сууну уа шаудандан, Балыкъ атлы черекден да келтирип, ашха-суугъа, юйде бирси жумушлагъа да жаратхандыла.

Аны бла бирге юйде тууар малла, туукъ аякъылыла, какъанатлыла да тутуп, бахчадан да тирлик жыя, жашау тиричиликлерин эте, баш кечиндиргендиле. Сабийле жетгенлери бла уа ала да, сен-мен демей, жумушха узала, болушлукъ этгендиле.

Ала окъуп, билим алырларына, жамаат арасында ишлерин бардырырларына да къайгъыргъандыла ата-ана. Ибрагим КъМКъАУ-ну ветеринария бёлюмюн тауусуп, элде мал доктор болуп турады. Лейля КъМКъу-ну информатика эмда управление факультетин бошап, студентлени окъутуп тургъанды, бюгюнлюкде сатыу-алыуда ишлейди.

Аминат медколледжде билим алгъанды, шёндю сабийчиклерин ёсдюреди. Мариям а, университетибизни къарачай-малкъар филология бёлюмюн къызыл дипломгъа тауусуп, бюгюнлюкде аны магистратурасындады. Анда уа тюрсюнлени ангылатхан сыфатланы тилибизде къаллай магъаналары барлыкълары бла байламлы илму ишин жазады. Фатима уа элде ата-анасы бла турады.

– Атабыз – ол манга эр киши къаллай болургъа кереклисини юлгюсюдю. Аны анабызны атын айтып бир кере окъуна эшитмегенме, жаланда къубултхан этген болмаса. Аланы бир бирге берген намыслары, хурметлери да энчиди. Бизни да ол ызда юйретгенди, тышындан адамла да башха тюрлю айтырла деп билмейме.

Анабыз а тазалыкъгъа да болмагъанча сакъды. Кеси окъумагъанлыкъгъа, бизге ол онгну бергенди. Юйде юйюр кыйматла, абаданлагъа хурмет, эгеч-къарындаш арасында жылыу, къарыусузгъа билеклик этиу, биреуню затына сугъанакълыкъ этмеу degенча ангыламлагъа эм уллу эс бурулгъанлай келеди. Биз алагъа саулукъ, узакъ ёмюр да тилегенлей жашайбыз, – degенди Мариям, ушагъыбызгъа къошула.

Ишлерге юйреннген адамла бюгюн да къолларын бош туталмайдыла. Мухтар да, жыл санына къарамай, не бла болушлукъ этейин degенлей турады. Жашауну къадар degен жолунда халал къыйынлары бла бара, юйюр биригиулюкде, тамблагъы кюннге ышанылыкъда, айтханыбызча, саулукълу туудукъланы къошулгъанларына къуана, аланы кёз гинжилеринча кёре, дуниягъа мамырлыкъ, жюрек ырахатлыкъ тилей жашайды.

МОКЪАЛАНЫ Зухура.

СУРАТДА: Мухтар кызы Мариям бла. Суратны **МАМАЙЛАНЫ Алий** алгъанды.

Хурметлеу

Эли, журту бла къачан да биргеди

Сёзюз, халкъ болгъан жерде игиле да бардыла, ахшы ишлери, ариу кылыкълары бла юлгюге тийишлиле. Бу хапарларыбызда аллай биреуленни юсюнден айтайыкъ. Ол Кёнделенден Отарланы Мажитни жашы Залкъуфду. Элден тышында да кёпле таныйдыла аны. Ариу тилли адам, кюле, ойнай, чамны да сюйген. Ол къырал ишледе да кёп жылланы урюннгенди. Ариу юйюр да ёсдюргенди. Жашау жолунда чыгмаула чыгъа да тургъандыла, болсада, аланы да хорлап, жашауун бардырады.

Залкъуф юй бийчеси Аминат бла

Залкъуфну атасы Отарланы Сейитни жашы Мажит, анасы Жабелланы Жийайны кызыз Роза Къыргъызстанны Сузак районуну Орта Азия элинде магъаныды. Залкъуфха бир жыл болгъанда, 1950 жылда, анасы аушады. Къаты ауруп тургъан заманында къайын анасын, кеси анасын да чакъ-парторгну къуллугъуна саладыла. 1967-1973 жыллада уа ол Эл советни председатели эди. Ол кезиуледе элде кёп ахшы иш этилгенди.

Тахир

Роза

Жанна

Мурат

Залина

Залкъуфда элде школну бошагъандан сора Нальчикде Эл мюлк техникумну тауусханды, ызы бла туугъан элине къайтханды. Ара мюлкде бираз ишлегенден сора 1978 жылда Къумукъланы Юзейирни кызыз Галина бла юйюр къурагъанды. Ючюнчю сабий дуния жарыгъын кёргендиле: Тахир, Роза, Мурат. Ала гитче заманларында аналары Галина ауушханда, Залкъуфха бираз абызыраргъа да тюшгенди. Жууукъ, тенг да болушханлыкъгъа, эр кишиге ючюнчю акъылбалыкъ болмагъан сабийге къарагъан тынч тюйюл эди.

Ол кезиуде элде колхозну председатели Чеченланы Борис чакъырып, Залкъуфха жюн таратхан цехни буюрмады. Алайда да ишлей, сабийлеге да къарагъанды. Сора жуукъ адамлары оноулашып, анга Пашкутадан Голюйланы Юсюпню кызыз Аминатны келтиргендиле.

- Алай айтханыма айып этме, биринчи юйдегим да иги адам эди. Голюй кызыз бла да насыбым тутханды. Бир кюн, бир такъыйкъа сабийлеге аналарын излетмегенди. Ёсдюрдю, окъутду, билим алдыруды. Менден да ол бек къайгъыргъанды, бюгюнлюкде да алайды. Узакъдагъыларымы, жууукъдагъыларымы да ол жюртюди. Мен ыразыча, Аллах да ыразы болсун анга, - дейди Отар уту.

Залкъуфну бла Аминатны юйюрлерине, Аллахны ахшылыгъындан, дагъыда эки кызычыкъ къошулгъанды. Ала да окъуулудла, билимлидиле. Аминат элде устазды. Сабийлени барысына да ол гитчеликлеринден окъуна билимни сюйдюргенди.

Тамата жашлары Тахир Ростехнадзорда бёлюмню таматасыды. Тахирни гитчеси Роза уа коммерциялы болмагъан битеулю билим берген «Сириус» Президент лицейде ишлейди. Мурат, юстицияны майору, Россей УМВД-ны Нальчикде управлениясыны тамата следователиди. Ортанчы кызы Жанна врач-ревматологду. Краснодарда биринчи номерли больницада ишлейди. Бек гитчелери Залина устазды.

- Киеу, келинле да иги адамладыла, - дейди Залкъуф. – Терк-терк келе, жокълай турадыла. Туудукъланы да келтиредиле. Келгенлей эм алгъа аммаларына чабадыла. Андан тансыкъларын алгъандан сора манга келедиле. Аланы алай этгенлери манга бютюнда хычыууп кёрюнеди. Ала юйге келген кюн бизни эм насыплы кюнюбюздю. Аллахха минг кере шукур, сабийле, туудукъла ючюн да, - дейди хурметли тамата.

Залкъуфха жетмиш беш жыл болады. Пенсияда болгъанлыкъгъа, чынтты таулу киши кибик, тууар мал, къой да тутады, бахчада ишлейди. Аны алма тереклерине къарасанг, асыры ариу къаралгъандан, ишленнген суратлагъа ушайдыла.

Юй бийчеси Аминат, айтханыбызча, элде школда биологиягдан окъутады. Элде ахшы устазланы араларында аты айтылгъанлай турады.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

Халкъыбызны ниет жетишимин кёргюзтген Къулийланы Къайсын атлы Малкъар театрны къуралыуу озгъан ёмюрню 1930-чу жыллларында башланнганды. 1935 жылда А. Луначарский атлы театр институтда малкъар студияда окъургъа отуз жаш адам баргъандыла: Атайланы Мажир бла Магомет, Ахкёбекланы Фатимат, Балаланы Омар, Бачиланы Атлы, Биттирланы Абидат бла Жаухарат, Геляланы Налбийке, Жантууланы Азнор, Жарашууланы Ахмат, Залийханланы Тамара, Къудайланы Ахмат, Къулийланы Къайсын бла Зоя, Кючмезланы Бахсанукъ бла Шарифа, Кючюкланы Магомет, Маккаланы Абдул-Хашим, Малкъарланы Магомет, Махийланы Забака (Зоя), Ногъайланы Хусей, Рахайланы Исмайыл, Узеланы Мусса, Уяналаны Баблук, Холамханланы Хаждаут, Чабдарланы Мухажир бла Хызыр, Чочайланы Жюнюс, Чыпчыкъланы Магомет, Шауаланы Магомет. Ол къауумгъа Уллу студия дегендиле.

1937 жылда Нальчикде ачылгъан Гитче студияда (Колхоз-совхоз театр) Маммеланы Ибрагим, Акъайланы Далли, Кючюкланы Маржан бла Хасан, Акъкъызланы Мустафа, Рахайланы Люба, Назир, Таубий, Таппасханланы Хыйса бла Оюс, Гергъокъланы Фердауус, Мечиланы Хусей, Бачиланы Куля, Байкъазыланы Алим, Макытланы Исхакъ, Жаболаны Мариям, Расулланы Кўбадий окъугъанды. Студия окъууун бошай туруп, К.Тренёвну «Любовь Яровая» деген пьесасына кёре спектакль салгъанды. Алай бла миллет драма театр 1939 жылда 7 декабрьде кесини биринчи спектаклин кёргюзтгенди.

Москвачыла ючю уллу диплом спектакль бла къайтхандыла: Лопе де Веганы «Къой шаудан», Вс. Ивановну «Бронепоезд 14-60», Мольерни «Скапенни хыйлалары». Андан сора, эки студия да бир болуп, Малкъар къырал драма театр ишлеп башлагъанды.

«Къанлы къалын» деп, биринчи малкъар пьесаны уа жазгъан да, салгъан да ГИТИС-ни режиссёр бёлюмюн бошагъан Геляланы Рамазан эттенди. Таулуда кеслерини жашауларыны юсюнден спектакльге бютюнда къууанып тюбегендиле.

Ызы бла Улу Ата журт уруш башланып, эр кишилени асламысы ары кетгенديле. Къалгъанла А.Корнейчукну «Платон Кречет», К.Симоновну «Парень из нашего города», Г. Мдиванини «Батальон запада барады», Гергель бла Литовскийни «Мени жашым», К. Гольдонини «Кўонакъ юйню иеси» деген пьесаларына кёре оюнла салып, госпитальлагъа, окопла къазгъанлагъа, жаралы солдатларгъа ана тилибизде, орус тилде да ойнагъандыла. Душман кеттенлей, ол жангыдан ишлеп, эллеге жюрюп башлагъанды, арба табылса, аны бла, табылмаса – жаяулай. 1944 жылда, кёчгюнчюлюкню аллында, Малкъар театр «Аршин мал алан» деген азербайджан комедияны сала тура дегенди.

27 март – Театрны битеудуния кюню

Тин хазнабызны айнытханла

Таулула сюргюнден къайтханда, Малкъар драма театр жангыдан ишлеп башлагъанды. Малкъар студияны болжаллы халда къабарты-орус театргъа къошхандыла. Аны аты «Къабарты-Малкъар къырал театр» деп тюрленнгенди. Малкъар актёрладан ол кезиуде шахарда болгъанла жыйылгъандыла: Ахкёбекланы Фатимат, Биттирланы Абидат, Геляланы Налбийке, Залийханланы Тамара, Кючмезланы Бахсанукъ, Кючмезланы Шарифа, Кючюкланы Магомет, Махийланы Зоя, Уяналаны Баблук. Кёчгюнчюлюкден къайтхандан сора биринчи спектакль Боташланы Иссаны «Таулада танг жарыйды» деген пьесасына кёре салынгнганды. Анга 1958 жылда 9 апрельде къарагъандыла таулула. Ол кюн жабыу ачылгъанлай, залда адамла, бирден ёрге къобуп, кёпге дери къарс уруп тургъандыла.

Андан ары малкъар труппаны актёрлары К.Хетагуровну поэмасына кёре «Фатима», К.Гольдонини «Къобарты-Малкъар къырал театр» деген оюнланы салгъандыла. Ол тёлюден къайсы да тийишли ари махтаугъа. Кючюкланы Магомет – РСФСР-ни халкъ артисти, Биттирланы Абидат, Махийланы Зоя, Кючмезланы Шарифа, Маммеланы Алексей, Отарланы Лейля, Созайланы Нина, Шауаланы Тахир, Энейланы Жамал, Энейланы Рая, Юсюпланы Хамит окъуугъанлыла. Ол заманлада Малкъар театр М. Заруднинни «Тейри къылыч», Этезланы Омарны «Къанлы той», А. Токаевни «Киеулюкле», Боташланы И. «Солтанны къадары», Н. Гогольну «Къатын алыу», Жантууланы Иссаны «Анала бла балала», Маммеланы Ибрагимни «Тойдан сора», Мольерни «Аурумагъан саугъа», Хамзаны «Майсараны айыплары», Г. Мухтаровну «Жарыкъ кўонакъ» деген оюнларын салгъанды.

Щепкинчиле 1963 жылда эки спектаклъ хазырлап келгендиле: Шекспирни «Отелло», Б. Лавренёвну «За тех, кто в море». Артда ол жаш актёрланы, мында болгъанланы да бир къаууму сыйлы атлагъа тийишли болгъандыла: Юсюпланы Хамит – РСФСР-ни, КъМАССР-ни да сыйлы артисти, Ахматланы Зейтун – КъМАССР-ни, Россейни да сыйлы артисти, Баразбийланы Исмайыл – Россейни сыйлы артисти, Къулийланы Борис – КъМАССР-ни халкъ артисти, Ингуш Республиканы да сыйлы артисти, Будайланы Ольга, Къулийланы Элизат, Токумаланы Рая – КъМАССР-ни сыйлы артистлери.

1972-1977 жыллада уа ГИТИС-де ючюнчю малкъар студия окъугъанды. Акъайланы Ахмат бла Аминат, Атмырзаланы Магомет, Бачиланы Ахмат, Жолабланы Тахир, Къалабекланы Мухарбий, Къулийланы Исхакъ, Малкъарланы Налжан, Мамучиланы Камал, Мырзаланы Солтан, Мишаланы Людмила, Семенланы София, Текуланы Рая, Тетууланы Анатолий, Улбашланы Мариям, Хайырланы Тамара, Шауаланы Орусбий бери 1977 жылда къайтхандыла. Ала ючюнчю оюн келтиргендиле: Шекспирни «Ромео бла Джульеттасын», Софоклну «Антигонасын», Мольерни «Дон Жуанын».

ГИТИС-ни бошап келген тёртюнчю студия малкъар театрда ишин 1991 жылда башлагъанды. Аладан Бачиланы Александр – КЪР-ни бла Ингуш Республиканы сыйлы артисти, Жангоразланы Мажит - КъМР-ни, КъЧР-ни да халкъ артисти, Мамайланы Фатима – КъМР-ни, КъЧР-ни сыйлы артисти, Ингуш Республиканы уа халкъ артисти, Бечелланы Людмила, Бичиланы Хаждаут, Жабелланы Асият, Созайланы Мариям КъМР-ни сыйлы артистлери болгъандыла.

1996 жылда театргъа жангы адамла келгендиле: Искусстволаны Шимал-Кавказ къырал институтунда Къулийланы Борисни бла Басир Шебзуховну къолунда окъугъан Алтууланы Халимат, Бегийланы Заур, Доттуланы Фатима, Мисирланы Жамал, Сарбашланы Аскер, Таппасханланы Галима, Тохаланы Зулкъарний. Артдаракъ Мызыланы Аубекир къошулгъанды.

Бешинчи Щукин атлы училищени бошагъан студияны къурамына Гогуйланы Арафат, Байтууганланы Света, Жаппуланы Марат, Жашууланы Мухаммат, Байдаланы Шахим, Глашланы Алихан, Лия Ибавова киредиле. Ала да махтаулу боллукълары кёрюнюп турады.

Миллетни харкюнлюк къыйын жашауына жарыкъланы къошуу театрны баш борчуду. Малкъар театрны директору Жангоразланы Мажит, баш режиссёру Атмырзаланы Магомет да, не жаны бла да алчы адамла болуп, этген ишлерине энчи кёз бла къарап, къараучуланы кёллерин кётюрередиле.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

Фестиваль

Сабийликни дуниясында

Бу кюнледе Тырныауузну Сабий искусстволаны Абайланы Солтан-Бек атлы школуну арбазы къууанчлы эди. Малкъар халкъны жангырыу кюнюне аталгъан «Сахна илхам» деген музыкалы адабият фестиваль-эришиу болгъанды. Анга районну тогъуз билим бериу учреждениясы къатышханды.

Байрам эришиу башлаырдан алгъа, элледен келген сабийлени жарыкъ, къууанчлы бетлери абаданланы да насыплы этгендиле. Сабийликни дуниясыча таза, кёзбаусуз дуния керти насып жашайды.

Байрамны районну Билим бериу управлениясы бла «Сабийликни навигаторлары» деген биригиу къурагъандыла. Эришиуню управлениясы окъуу-низам жаны бла методисти Джаппуланы Аминат бардыргъанды. Эришген сабийлени фахмуларына багъа бичерге уа хурметли жюри чакъырылгъанды.

Эришиу бек гитчеледен башланнганды. Тырныауузну 10-чу номерли сабий сады бла Кёнделенни – 1-чи номерли школуну сабий сады келгенлени кесларини фахмулары бла къуундыргъандыла. Жыргъа устала, шатык сёзлю балачыкъланы аралларында айыры бек кыйын болса да, тырныауузчулагъа – 1-чи, кёнделенчилеге уа 2-чи жерге бергендиле.

Мектеплени араларында уа Тырныауузну 3-чю номерли школуна Гранпри, 6-чы номерли школ 1-чи жерге, 5-чи номерли гимназия бла Кёнделенни 1-чи номерли школу 2-чи жерге, 1-чи номерли лицей да 3-чю жерге тийишли болгъандыла. Эльбрус бла Быллым эллени школларына да къатышханлары ючюн махтау къагъытла бергендиле. Эришиу къоышулгъан тогъуз къауумну да татлы саугъала бла къуундыргъандыла.

Жюри бир аууздан бу сабийлени хазырлагъан устазлагъа жюрек ыразылыкъларын билдиргендиле. Къауумла бири къалмай, сахнагъа чыгъыулары не байрам бла байламлы болгъанларын иги ангылаганларды кёрюне эди. Артыгъыраккъа чертип айтырча уа, 6-чы номерли школну жашчыкъларыны кёчгюнчюлюкге аталгъан жыр айтыулары болгъанды. Назму окъууда, сахна оюнда да хар сёзню магъанасын шарт айтхан окъуучуларыбыз бизни жилятхан, къуундыргъан да этгендиле.

Байрамны ахырында сёз Элбрус районну Жамаат палатасыны таматасы, районну хурметли инсаны Ботталаны Ибрахимге берилгенди. Ол бюгюннгю фестивальны эришиуча угъай, байрамча кёргенин энчи черте, ана тиллеринде ариу сёлешалгъан сабийлеге ыспас этгенди. Бу кюн бизни тарыхыбызны унутулмаз кюнлеринден бири болгъанын, абадан тёлю кёп кыйынлыкъ сынагъанын да айта, энди бир заманда да быллай кюйсюзлюкню, артыкълыкъны жаш тёлю, саулайда миллети сынамазын тилегенди. Хар заманда да ана тилибизде бардырылгъан быллай ариу ишлеге къатышып, маданиятыбызны айнытууна кёшумчулукъ этерге чакъырыгъанды сабийлени.

Джаппуланы Аминат: «Халкъыбыз тёзюмлю, ариу кылыкълы, жарашыулу болгъаны себепли, бизни аппаларыбыз, аммаларыбыз узакъ тыш жерледе 13 жылны жашап, тиллерин тас этмей, атларын иги бла айтдырып, башха миллетлеге да юлгю болуп къайталгъандыла. Биз да, мындан ары ол ариу ыз бла бара, тилибизде сёлеше, адетлерибизни сакълай, ариу жашайыкъ! Саулукълу, насыплы тёлю болуп ёсеригигизни тилейме!» -degенди жыйылыуну ахырында.

Ол кюн сабийле, жюри кенгеше тургъунчу, сахнада, залда да улуу таулу той бардыргъандыла. Керти да, быллай жарыкъ кёллю тёлюбюз бла ёхтемленирчады!

ТЕМУККУЛАНЫ Асият.
Сурат авторнуду.

Уста

Алчыланы тизмесинде аты алтын харфла бла белгиленинди

Жашауларын табийгъатны сакълау, къанатылланы бла жаныуарланы къоруулау бла байламлы этген адамла бардыла. Ала бу ызны жюреклери тартып, алай сайлагъан сунама. Анга уа Баллиланы Мухажирни жашы Алибийни жашау, иши да шагъатлыкъ этеди. Ол гитчелигинден окъуна сюйгенди агъачны. Ары терк-терк барып, терегин, жаныуарын да билгенди. Аны ючюн сайлагъанды ол кесини усталыгъын, аны ючюн бардырады ишин, кёл салып. Анга уа быллтыр аны «Бек иги агъач инспектор» деген битеуроссейск конкурсда жетишими да шагъатлыкъ этеди. Анда мени жигитим – Агъачланы отдан сакълау жаны бла федерал къырал надзорну агъач къалаууларыны бёлюмюню таматасы орунбасары Баллиланы Алибий ючюнчю жерге тийишли болгъанды.

Конкурсну Россейни Агъач мюлкюню федерал агентствосу бардыргъанды. Анга 83 адам къатышханды. Быллай даражалы эришиуде алчыланы санында болуу бла жашыбыз республикагъа махтау келтиргени баямды. «Ишиме былай бийик багъа берилгенине кесим да ыразы болгъанма, - дейди Алибий. - Ол заманда мени хорламым тюйюлдю, регионну битеу агъач мюлклеринде ишлегенлени жетишимлериди деп, таукел айтыргъа боллукъма. Конкурсну аллында жууаплы къуулукъчуланы къаууу бери келип, республикада агъач мюлк не халда болгъанын тинтгенди, не гитче затха да эс бургъандыла. Алай бла республика ючюнчю жерге тийишли болгъанды».

Алибий жыйырма беш жылны ичинде юкн сайын агъачлагъа барып, аланы халларына къарайды. 2023 жылда аны къатышыуу бла КъМР-ни Табийгъат байлыкъла эмда экология министерствосуну бойсунуууна болгъан агъач мюлк онбеш кере тинтилгенди, эки мингден артыкъ патрулькулукъ да этилгенди. Битеу ол мадарла 2022 жылда кеслерини хайырларын да келтиргенди: тереклени эркинликиз кесиу иги да азайгъанды. Профилактика эм ангылатыу ишле да агъач бла байламлы бузукъулукъланы тыяргъа себеплик этгендиле.

Агъач мюлкню тийишлисича бардырыу, анга амалыкъчыланы хаталары жетмезча этиу, башха жумушла да, сёзсюз, дайым къайгъырыпторууну излеген ишледиле. Алибий кёп жумуш ючюн жууаплыды, ол санда хансны оруу, кьайсы терекни кесерге боллугъун кёрюзткюу, хаталы къанатлыпла, жаныуарла болгъанларыны юсларинден тийишли службалагъа билдириу, алай бла агъачны аурууладан, от тюшюуден сакълау, дагъыда башхала. Аны бла бирге ол топографияны, тийрелени, тереклени, битимлени да атларын дурус билирге керекди. Аны ишчи кюнлерини асламысы аягъы юсюнде ётеди, аны себепли ол агъачны юсюнден хар затны да билирге керекди. Кече белинде уятып, ол тийреде кьаллай терекле, юлкюле ёседиле деп сорсанг, олсагъат айтып берликди.

Алибий Огъары Малкъарданды. Анасы Роза кёп жылланы элде сабийлени окъутуп тургъанды. Жарсыугъа, баш иеси эртте окъуна дуниясын алышып, юй жумушла, беш жашны ёсдюрюу, аланы окъутуу, хар бирине бийик билим, усталыкъ да алдырыу Розаны боюнуна тюшгенди. Ол жумушланы таулу тиширыу ким да сукъланырча тамамлагъанды, бусагъатда уа туудукъларына къууана жашайды.

Ма мени жигитим Алибий да, школну бошагъанлай, Алагирде агъачла жаны бла Шимал-Кавказ техникумгъа киргенди, андан сора КъМР-ни эл мюлк академиясыны «Тийрелени, табийгъатны сакъларча тапландырыу» бёлюмню бошагъанды. Аны бла да тынчайып къалмай, КъМР-ни экономика-право лицейинде окъуп, юрист усталыкъны алгъанды. Аны Къабарты-Малкъар Республиканы гражданы къулпугъуну къырал советнигини 2-чи классы чыны барды.

– Алибийни кабинетинде угъай, агъачда табаргъа боллукъду: бир кюн - Нарт-Уяда, экинчи кюн – Акъ-Суу элни башында, ючюнчю кюн а - Черек ауузну агъачында. Кертисин айтсам, кабинетден чыкъмай, оноу этип турургъа да боллукъ эди. Иши алайды. Ол а кеси кёзю бла кёрпонню, кьолу бла тийгинчи тючхан билмеген адамды, - дейди КъМР-ни Табийгъат байлыкъла эмда экология министерствосуну Агъач мюлк департаментини башчысы Биттиланы Аубекир.

Агъач мюлкде уа Алибий шофёрлукъдан башлагъанды. Андан сора билимине кёре къуллугъу да ёсе бергъанды, алай бла КъМР-ни Табийгъат байлыкъла эм экология министерствосуну бёлюмюню таматасыны орунбасарына дери ёсгенди. Кёп жылланы бет жарыкълы урунгъаны эмда ишинде жетишимле болдургъаны ючюн Баллиланы Алибий кёп къырал саугъалагъа, энчи белгилеге да тийишли болгъанды. 2020 жылда уа ЮФО-ну бла СКФО-ну Агъач мюлк департаментини сыйлы къангасына аты алтын харфла бла жазылгъанды.

Алибий, чынты эр кишича, ахшы юйюр да къурагъанды. Юй бийчеси Черкеслы Алёна бла ючюнчю ёсдюреди.

Бусагъатда артха къарай, школ жыллары эсгере, Алибий тенглери бла агъачха барып, ишхилди жыйгъанын, кёкге къарап, тереклени чапыракъларыны араларындан ётген юкн таякъларга кёп заманны къарачуусун, теркечикле салгъанларын да эсге тюшюредиди. Энди от теркеде бийик ёсгенди, жайда салкъынлыкъ бере, къышда уа битимлери бла кьанатлыланы бла жаныуарланы ачлыкъдан къутхара.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Къысха билдириуле

***

Бызынгыны тийресинде бешминглике беш угъай, алтыдыла: Дых тау - 5204, Коштан тау - 5152, Пик Пушкина - 5100, Жангы тау - 5085, Шхара - 5068, Мижиргы Западная - 5025.

Къоншу Шимал Осетия – Аланияда да бир бешминглик барды. Ол а Казбекди. Аны бийикligи 5034 метрге жетеди. Минги тау а аланы барындан да бийикди - 5642 метр.

Дагъыда Къатын тау неда Адиш, Пик Шота Руставели, Гестола таулары да бардыла. Ала барысы да республиканы тёгерегин къуршалайдыла. Аланы бир-бирлерини бийикликлери 4970 метрге жетедиле.

***

КъМР-де тау элле тенгизден къаллай бийикликде орналгъандыла. Тинтуулени эсеплерине кёре, Бызынгы - 1560, Бабугент - 800, Огъары Малкъар - 1160, Огъары Жемтала - 890, Герпегек - 640, Къара-Суу – 1000, Къашхатау - 760, Тырныауз - 1400, Кёнделен - 920, Элбрус эл -1800, Терс-Къол - 2160, Ташлы-Тала - 1160, Хабаз 960 метр бийикликдеиле.

Бу шартла КъМР-ни жерлеринде 2003 жылда бардырылгъан гидрометеорология эмда инженер-геология экспедицияланы табийгъат болумларын къорксуулу жаны бла тинтиулерине кёре тохташтырылгъандыла.

***

Огъары Малкъарда: Огъары Кюнлюм, Огъары Шауурдат, Огъары Ышканты, Курнаят, Тёбен Кюнлюм, Тёбен Ышканты, Сауту, Туура-Хабла, Фардык, Чегет эл, Глашлары, Зарашкы, Зылгы, Къоспарты, Мукуш, Мухол, Темукулары, Тёбен эл, Огъары Чегет, Тёбен Чегет элде 1370 юйюр болгъанды, алада битеу да 3999 адам жашагъанды.

***

Дондагъы Ростов шахарда 1925 жылда жарашдырылгъан архив документлеге кёре Бызынгы, Шыкъы, Холам, Огъары Малкъар эл советлени билдириулеринде жазылгъаныча, быллай зиле болгъандыла: Бызынгы, Шыкъы, Биттирлары, Жаболары, Къара суу, Ёзен, Усхур, Холам.

Битеу да алып айтханда, алада 590 юйюрде 3598 адам жашагъанды. Аланы тишириулары - 1741, эр кишилери да 1857 болгъанды.

ДАЛХАТЛАНЫ Марзият хазырлагъанды.

Эсгериуле

Огъурлу устазларым

Кесини устазларыны юсюнден эсгериулерин редакциягъа газет окъуучубуз Солтанланы Магомет жазып жибергенди. 1957 жылда Хабаздагъы башланнган школну биринчи классына келген эди ол, билимге ал атламларын эте. Артда, ол айтханнга кёре, жашау аны кёп ахшы, керти устазланы къоллаына тюшюргенди. Аны ыспасын, ыразылыгъын билдиреди бу материал да.

Биринчи болуп ана тилибизден дерслени бизге Аппайланы Хасанбийни жашы Мустафа берип башлайды. 1969 жылгъа дери ол бизни классха таматалыкъ этип тургъанды. Сабыр сёлеше, бардыргъан дерсин жик жигине жетдире, ёз сабийлери бла ушакъ этгенча, бизни бла алай эди.

Устазларымы бир къауум, кечирек болса да, Азиядан кёчюп келедиле. Ортаннчы класслагъа ётгенибизде, химиядан бла физикадан дерсле да башланадыла. Тохчукъланы Элмурзаны жашы Хамит бийик билими болгъан, химияны терен билген устаз эди. Кёчгюнчюлюкде болгъанубызда, ол Карагандада кёмюр шахтада ишде къорксуусулукъну сакълагъан инспектор болуп урунгъанды. Ол бизге кёмюрню къалай къазгъанларын, ол 600 метр тереликде болгъанын, лавада хауа нек атылгъанын ангылатхан эди. Химияны органика бёлюмюн окъуп башлагъаныбызда, формулаланы барысын да Хамит кёлден эсинде тутханына мен шёндю да сейир этеме.

Институтну бошагъанымлай, мени Ростов областьда Октябрь Революция атлы шахтагъа ишге жиберген эдиле. Анда ишлеген жылларымда. Хамит Элмурзаевични дерследе айтханларын кесим кёзюм бла кёргенме, ала ишде да кёп кере болушхандыла.

Жаппуланы Илиясны жашы Амин Фрунзедеги университетни физика бёлюмюн бошагъанды. Окъуучан жылларында илмугъа тартыныуу болгъанын кёрюп, аны Пржевальск (Къаракъол) шахардагъы заводха жибередиле. Ючю жылны торпедола чыгъаргъан цехде сынау ишде ишлегенди.

Школ жылларыбызда Амин бизни физикадан окъутханды. Къаллай теманы бардырса да, кёп тюрлю формуланы терк окъуна кьангада жазып кьоя эди. Дерсни бардыргъанда, бирде орусча, бирде къыргъыз тилни да хайырланыучу эди. Бусагъатда да эсимдедиле аны хычыуун сёзлери.

Таумырзаланы Юсюпню жашы Магомет бизи алтынчы классха ётгенибизде, «История» деген китапны кёргюзтеди. Сабий заманыбызда дуния жашаудан хапарыбыз жокъ эди, «история» деген сёзню магъанасын да алыкъа иги билмей эдик. Алай кюнден-кюнге тарыхдан устазыбыз Магомет Юсюпович аны къаллай илму болгъанын ангылатып баллады. Аны дерслерине уллу сейиридиз болгъанды.

Ол 1960 жылда Уфада къыргъауниверситни тарых бёлюмюн бошагъанды, аспирантурагъа кирирге онгу бола тургъаналай, къартайгъан атасына бла анасына Хабазгъа къайтады.

Сегизинчи-онунчу классладa окъуучан кезиуюбюзде устазыбыз бизни Балыкъ сууну жагъасы бла ёрге элтип тургъанды. Ол окъуучуларына унутулгъан эллени дуркъуларын, эрттегили шыякылана кёргюзтгенди. Кёп жыл ётгенден сора билгенме Балыкъ боюнундагъы Улакъ ыран къолдагъы бурунгъуну юй тюпле Чыпчыкъланы журтлары болгъанын.

Тотрукъланы Капайны жашы Тахир орус тилден бла литературадан устазыбыз эди. Ол 1965 жылда КъМКъУ-ну бошап, тугъан эли Хабазгъа къайтады. М.Ю.Лермонтовну назмуларыны иги кесегин кёлден биле эди. А.П. Чеховну сёзлерин терк-терк айтыучу эди дерсде: «Жазгъанда сёзлеге жер – тар, оюмлагъа уа кенг болургъа керекди!» - деп.

Устазларыбыз бизге кёп кере тыярман этселе да, кёлкъалды болмагъанбыз. Ала бек ахшы инсанла эдиле, энчи сыйлары-намыслары, бийик билимлери болгъан. Алтмышынчы жылларда окъуучан студентледен кёп белгили адамла чыкъгъандыла. Аланы кеслерине да «шестидесятники» дегендиле.

Солуу

Игилени санында

Къабарты-Малкъарны Курортла эм туризм министерствосунан билдиргенлерича, туризм дайым айнгъан регионланы тизмеси жарашдырылгъанды. Аны Тохтаусуз айныуну эм TSG тюрлениулени институту регионлада туризмни болуму эм айнныуу шёндюгю изленлеге келишгенине бла къалгъанына, ахшы сынамла алада къалай кийирилгенлерине кёре хазырлагъанды. Андан сора да, экология, социал-маданият, экономика жаны бла борчла къалай толтурулгъанларына зс бурулгъанды.

Анга кёре субъектле беш къауумгъа юлешиннгендиле: энди аягъы юсюне бола башлагъанла, айныуй тургъанла, аз-маз айныгъанла, айныгъанла эм айныуда улуу жетишимлеге жетгенле. Къабарты-Малкъар айныгъанланы сыйлагъанди, Шимал Къавказны субъектлерини аралаарында уа биринчи жерни да алгъанды.

ХАБИБУЛЛАХЛАНЫ Зульфия.

Себеплик

Урунгъанлагъа таплыкъъа

Социал фондну клиент службалары энди хар айны ахыр шабат кюнюнде эрттенликде тогъуздан башлап кюндюз экиге дери ишлерикдие. Аллай биринчи кюн 30 март боллукъду. Клиент службаланы ишлери бла байламлы сорууланы контакт арагъа сёлешип билирге боллукъду, аны номери: **8-800-200-06-70**.

Фондну республикалы бёлюмюню башчысы Николай Баков белгилегенича, къошакъ ишчи кюнню кийириу ийыкъны башха кюнлеринде ишлеген адамлагъа келип жумушларын тамамлагъа онг берликди, фондну специалистлери аланы битеу жумушларын башха кезиуледеча толусунлай тамамларыкъдыла.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Ушакъ

Элбрус районну жамауаты жаздыргъан газетлерин бла журналларын алмагъанларыны, заманында кереклисича бу жумуш жалчытылмагъанлыны юсюнден жарсуларын бизге билдирге тургъандыла. Аны бла байламлы районну ара почтасыны таматасы Афашокъаланы Руслан бла ол жаны бла не этерге боллугъуну юсюнден ушакъ этгенбиз.

«Хар жазылыугъа тири къошулабыз»

– Руслан, районну халкъыны бу жарсыуна кесим да шагъатма. Былтырдан бери адамла жаздыргъан газетлерине бла журналларына ие боламайдыла, мен да аланы ичинде. Бу чурум бизни ишибизге, саулайда жазылыуну даражасына къажалукъ этгенин ангылайса. Недеди сылтау?

– Бизни жангыз жарсыуубуз почтальонларыбыз болмагъаны эди. Хакъы азданмыды, башха сылтаула бламы эдиле, бу жумушну жалчыталмай, жамауатны да къыйынагъанбыз, кесибиз да бек жарсып тургъанбыз. Бюгюнлюкде бу кемчиликден къутулгъанбыз. Почта ишчилени саны толуду, почтальонларыбыз бардыла.

- Къалай бла табылдыла да энди штат толурча почтачыла?

– Аны хакъ кётюрюлгени бла байлайма. Алгъын онтёрт минг сомгъа да жетмей эди. Энди уа онтогъуз минг сом болгъанды аланы хакълары. Бизни районда ол осал иш хакъ тюйюлдю. Тюздю, ишлери кыйынды. Эгледен эсе, шахар ишчилеге къыйынды деп да айталлыкъма. Нек дегенде мында фатарлагъа жюрюйдюле. Ким биледи, коннге 5-чи къатха ненча кере минип тюшерге керекдиле. Лифтле да 9 къатлы юйледе болмаса жокъдула. Аны себепли, тири саулугъу болгъан адам болмаса, кётюралмайды аллай ауурлукъну. Жаш адамла алай сюйюп келмейдиле ишлерге.

– Тырныауузда алай кёп ишчи жер жокъду. Бошуна юйде тургъандан эсе, келип, юйюрюне бир сомшай ишлеген иги тюйюлмюдю?

– Ол алайды. Айхай да, эндиги жаш тёлю кёп ахчаны бир жолгъа алыргъа сюеди. Аны себепли уа къыйналып ишлерге кереклисине тюшюнмейдиле.

– Тырныауузну кесинде ненча почта бёлюм барды?Ала энди чырмаусуз ишлериклерине окъуучуларыбызгъа сёз бераллыкъмыса?

– Хау, бераллыкъма бюгюнлюкде аллай сёз. Шахарда тёрт бёлюм барды. Ара бёлюм арталлыда почтальонсуз къалгъанда, анда-санда кесим ташыргъа да кюрешгенме. Башха амалым жокъ эди. Хар бёлюмюбюзде 3-5 адам ишлейди. Экишер почтальон барды, ала жетишиналыда энди.

Мен почтачыланы ишге алыр амалым болгъанлыкъгъа, аланы ишден кесим сюйюп чыгъарыр кючюм жокъду. Ол дегенлерин тюзге санамайма. Мен не экономия этеримме, халкъны аллай бир жарсытып, кесибизни даражабызгъа анча сёз келтирип?

– Жарсыу къуру тырныауузчулада тюйюлдю. Терс-Къолну почтасын а нек жапхансыз?

– Ол мекям Ростелекомнукъу болгъанды. Биз ала бла келишимибизни бузуп, мекямны эркин этерге тюшгенди. Алай жангы мекям тапханбыз. Кереклерибизни да ары жерлешдиргенбиз. Бу ийыкъда ачар муратдабыз.

Жамауатны газетлерин бла ахчаларын Элбрусдагъы бёлюмге элтип, андан а ала ташып, юлешип тургъандыла. Кесибиз мекям ишлер онгубуз болмагъаны себепли, ортакъ халда ишлер табагъра тюшгенди. Бу ийыкъда дагъыда ол хыйсапдан Нейтриндагъы бёлюмюбюзню жапханбыз. Анда да мекям ишлей турабыз. Кесибизге амалла табып, жамауатны жумушларын жалчытыргъа кюрешебиз. Жаланда Нейтринода ишлерге адам табылмай турады. Кесибиз жюрютебиз ары.

– Жамауат бла ишлеген тынч тюйюлдю. Аланы излемлери, къыыкълары да хар тюрлюдю. Кёбюсюнде не жумушла бла келедиле?

– Сёз ючюн, пенсияларны алгъан кюнюн алышыргъа сюйюп келедиле абадан тёлю. Биз да пенсия фонд бла келишип, сёлешип, ол жарсыуларына болушабыз. Сора телеграммаларын, къагъытларын да тас этип келгенле да боладыла. Аланы да система бла изленсе, бусагъатда къайда болгъанын ачыкълап, табабыз. Терс адресге ашырылгъанла да боладыла. Аланы да тюзетип, иелерине тапдырабыз.

– Къагъытла жазыу бармыды бусагъатда? Бу телефона, ватсапла чыкъгъанлы адамла ала бла сёлешип къойгъан сунама.

– Тейри, къагъытла да жазадыла, телеграммала да жибередиле. Башында, «Гарабаши» станцияда почта ящик салгъанбыз да, ийыкъгъа зки кере андан къагъытла, алгъышлау открыткала да алып, аланы керекли адреслеге ашырабыз. Дагъыда сюдден келген къагъытланы бла квитанцияланы да биз юлешебиз.

– Районну почта ишчилерини саны ненчады? Бу бёлюмлени ичинде къайсылары ишлерине бек жууаплыдыла?

– Саулайда 50 адамды. Огъары Басханда, Нейтринода бла Бедикде почта башчылары кеслери ташыйдыла жамауатха газетин, башха заттаны да. Ала гитче элле болгъанды себепли, жетишедиле. Былайды деп айырыча тюйюлдю. Кёнделенде эки бёлюмюбюз барды да, ала бек иги ишлейдиле. Лашкутадагъы бёлюм да жумушун иги жалчытады. Анда жамауат кёпдю, бары да таулула болуп, жазылыуну заманында иги кёрюмдюле бередиле.

– Жазылыу кампаниягъа къаллай къошумчулукъ эталасыз?

– Почтальонла барысы да жазылыуну кезиуюнде салынгъан планны толтурадыла. Жазылыугъа иги болушадыла. Элбрус жанын айтханда, кесим бир да эринмей жюрюйме. Анда таматаланы иги таныгъаным себепли, сау болсунла, угъай демей, жаздырадыла. Райондан материалла кёбюрек бериле турсала, андан да бек сюйюп аллыкъ сунама.

– Саулайда бир уллу таулу районну почта жаны бла къайгъыырулары азайырына къууандым. Жазылыу жумушса да жууаплы къарагъаныгъыз игиди. Бу жазылыуда бегирек кёл салып кюрешген къайсы организацияланы белгилеп айталлыкъса?

– Хутуйланы Любовь Шарафиевнаны, Тырныауузну 3-чю номерли мектебини таматасын. Ол саулайда коллективин жаздырады. Ата-анала бла да уллу агитация иш бардырады. Газетлеге бла журналлагъа жаздырыу проценти уллуду. Электросетьни таматасы Хапаланы Юсюпге да ыспас этерчады. Бу жумушда бек жууаплыды. Дагъыда адамланы социал жумушларын жалчытхан араны Элбрус районда бёлюмюню таматалары Этезланы Мажит бла Мырзоланы Замратха да ыспас этеби. Ахматланы Мурадин, жоллагъа къараучу службаны таматасы, хар кезиуде бек иги эс бурады жазылыу ишге. Теммоланы Мухтар, кьолайлы предприниматель жашларыбыздан бири, саулай ишчилерине бла кьолайсызлагъа да жаздыруучуду. Районну Билим бериу управлениясыны таматасы Атаккуланы Нюржан да школла таматала бла бирликде жазылыугъа тири къатышадыла.

Энди кеси тилибизде чыкъгъан газетибизге бла журналлагъа уллу кёллюлюк этмезге керек болгъанын барыбыз да билебиз. Анга кёре хар жазылыу кампаниягъа тири къатышабыз. Жазылыу бошалгъандан сора, келип жаздыргъанла да боладыла. Ол газетни материаллары кюнден-кюннге игилене баргъаны, районну школ жашауына энчи эс бурулгъаны бла да байламлы сунама.

Ушакъны **ТЕМУККУЛАНЫ Асият** бардыргъанды.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГ'УРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНА:
Редакторну приёмныйи – 42-63-01.
Баш редакторну орунбасарлары – 42-38-21, 40-04-82.
Жууаплы секретарь – 40-28-97.
Секретариат – 40-93-62.
Корректорла, специалистле – 42-63-52.

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Политика эм право – 42-24-02, 42-67-68.
Экономика – 42-66-73.
Культура – 42-66-76.
Социал ишле – 42-75-82, 40-59-18.
Курортла, туризм эм спорт – 40-39-93, 42-66-71.
Окъуучула бла байламлыкъла жюрютюу эм жазылыу – 42-37-94.
Сурат альучу – 40-59-18.
Энчи корреспондент – 42-68-72.
Операторла – 42-66-85.

Редакция автурла бла къагъыт жюрютмейди.
Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмегге боллукъдуа. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россей Федерацияны Басманы юсюнден законуна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторлдан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылгъан 5–6 бет) кёпню алмайды.

Газет Связьны, информация технологияланы эмда асламы коммуникацияланы ишлери жаны бла федерал надзор службаны (Роскомнадзорну) Къабарты-Малкъарда управлениясында 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.
Регистрация номер —ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмагъа "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Издательство "Южный регион" ООО-ну типографиясында басмаланнганды.
Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Газетлени иелерине тандырыу ючюн КъМР-ни почта связьны федерал Управлениясы жууаплыды.
Телефона: 76-01-21

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплыды.
Телефон: 42-69-34

Газет ийыкъда юч кере чыгъады – **геюнюге, орта, шабат** кюнледе.

Номерге графикге кёре
19.00 сагъатда къол салынады.
20.00 сагъатда къол салынгъанды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Тикаланы Фатима - дежурный редактор; Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасарлары; Ахматланы Люиза (1-чи бет), Геляланы Валентина (2-чи бет), Бийчекклуланы Жаннет (3,4-чю бетле) - корректорла.

Тиражы 1806 экз. Заказ № 611

Багъасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНЫ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5

электрон почта:
elbor_50@mail.ru